

UC-NRLF

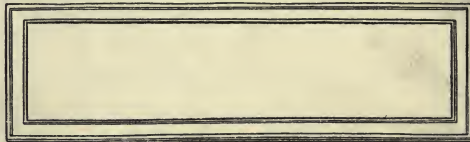
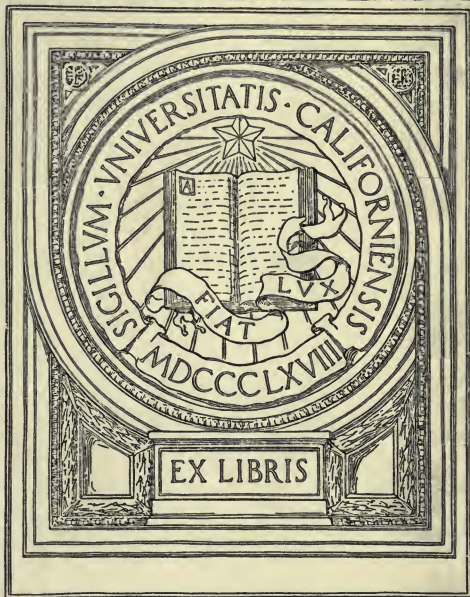
5B 256 353

GONDI GRAMMAR
AND
VOCABULARY.

YB 80436

S·P·G·K

GIFT OF
HORACE W. CARPENTIER

GONDI GRAMMAR

AND

VOCABULARY.

BY

REV. H. D. WILLIAMSON, M.A.,

CHURCH MISSIONARY SOCIETY, MANDLA, C.P.

LONDON :

SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE,
NORTHUMBERLAND AVENUE, CHARING CROSS, W.C.

CARPENTIER

LONDON :

PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED.

ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

GONDI GRAMMAR.

THE NOUN.

Gender.—The masculine gender in Gondi is used simply for the names of males: all other objects may be spoken of as neuter or feminine. It is difficult to decide under which name non-masculine nouns should be grouped; if the language be viewed from the stand-point of its neighbour, Hindi, they should be called feminine, but as one of the Dravidian languages it is more natural perhaps to view them as neuter.

Number.—There are two numbers, singular and plural: dual does not exist in Gondi.

Formation of the plural.

Rules.—(1) Add क *k* to the singular; ex., काल *kál*, a foot, plural काल्क *káلك*, feet.

(2) Add अंग *aṅg* to the singular, if the word ends with a long vowel, especially after double consonants; ex., पिटे *pitte*, a bird, plural पिटेङ्ग *pitteṅg*, birds; मट्टा *maṭṭá*, a mountain, plural मट्टाङ्ग *maṭṭaṅg*, mountains.

(3) If the word in the singular ends with the

consonant र *r* after a long vowel, the र *r* usually becomes ह् *hk* ; ex., मिस्सर *miár*, a daughter, plural मिस्साह् *miáhk*, daughters.

N.B.—A few which end with long vowels add ह् *hk* in the plural, at the same time shortening the vowel ; ex., मायजू *máyjú*, wife, plural मायजुह् *máyjuh*k, wives.

Exceptions to the above rules :—

अल्ली *allí*, a rat, plural अल्क *alk*, rats.

मरीं *marrí*, a son, plural मर्क *mark*, sons.

सरीं *sarri*, a road, plural सर्क *sark*, roads.

The affix वाड़े *wáre*, people, plural वाड़ेर्क *wárer*k, people.

कल्ले *kalle*, a thief, plural कल्लेर्क *kaller*k, thieves.

दाऊ *dáu*, father, plural दाऊल्क *dául*k, fathers.

पुड़ी *purí*, an insect, plural पुर्क *pur*k, insects.

मामा *mámá*, father-in-law, plural मामाल *mámál*, fathers-in-law.

सिड़ी *sirí*, a parrot, plural सिर्क *sir*k, parrots.

Declension.—Changes of the noun preparatory to forming the root for declension :—

(1) Some add the case-termination to the simple unaltered word ; ex., पिंडो *pindí*, flour, पिंडी ता *pindí tá*, of flour.

(2) Some drop the final letter before the case-termination ; ex., डोंगुर *dongur*, jungle, डोंगुता *don-*

gutá, of the jungle ; रोन *ron*, a house, रोते *rote*, in a house.

(3) Some drop the last two letters before the case-termination ; ex., पाटांग *pátang*, songs, पाटाना *pátána*, of songs ; मटांग *maṭtang*, mountains, मटाना *maṭtána*, of mountains.

Rules for Declension.

(1) Nouns which form their plural in क *k* or झ *hk* add to the root :—

	Singular.	Plural.
Genitive,	तोर <i>tor</i> , तोर्क <i>tork</i> , ता <i>tá</i> , तांग <i>tang</i> .	नोर <i>nor</i> , नोर्क <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>nang</i> .
Dat. & Acc.,	तुन <i>tun</i> .	उन <i>un</i> .
Locative,	ते <i>te</i> .	ने <i>ne</i> .
Ablative,	ताल <i>tāl</i> .	नाल <i>nál</i> .
Prep. root,	त <i>t</i> .	उन <i>un</i> .

The following, with many other words, follow this rule :—

मडा *mará*, a cow ; लेगं *leng*, a voice ; अल्ली *allí*, a rat ; पुंगार *pungár*, a flower ; नांगेल *nángel*, a plough ; मेन्दुल *mendul*, a body ; आर *ár*, a woman ; रोन *ron*, a house ; डोंगुर *ḍongur*, jungle ; मेस *mes*, an egg ; नेल *nel*, a field ; कुरै *kurr*, a hen ; तोल *tol*, skin ; पीर *pír*, the stomach ; सर्री *sarri*, a road ; नार *nár*, a field.

But notice (a) In नेल *nel*, कुरै *kurr*, and तोल

tol, the त *t* of the inflection becomes द *d*, for the sake of euphony; as नेदे *nede*, कुर्रदोर *kurrdor*, तोलदा *toldá*.

(b) In सर्री *sarrí*, the same change is usually made; as सरदे *sarde*, सरदोर *sardor*.

(c) In पीर *pír* and नार *nár*, the त *t* of the inflection is hardened into ट *t̥*; as पीटे *píte*, नाटे *náte*.

N.B.—नार *nár* also makes a genitive singular नाटेनोर *nátenor*.

(2) A large class of nouns, chiefly ending in आल *ál*, change त *t*, the first letter of the usual case inflection, into न *n*: the case forms thus becoming:—

	Singular.	Plural.
Genitive,	नोर <i>nor</i> , नोर्क <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>náng</i> .	The plural remaining as above, except that there is a vocative.
Dat. & Acc.,	न <i>n</i> .	
Locative,	ने <i>ne</i> .	
Ablative,	नाल <i>nál</i> .	
Prep. root,	न <i>n</i> .	
Vocative,	नी <i>ní</i> .	नीट <i>nít</i> .

So the following:—माइसाल *mársál*, a man; पेइगाल *pergál*, a boy; मूजाल *múnjál*, a monkey; बीलाल *bílál*, a cat; अइजाल *arjál*, a bear; गधाल *gadhál*, a donkey, &c.

Also:—पेइगी *pergí*, a girl; सर्री *sarrí*, a son;

मायजू *májjú*, a wife ; कल्ले *kalle*, a thief ; मिन्नार *miár*, a daughter ; सेलार *selár*, a sister ; टाली *talí*, a cow ; तम्मुर *tammur*, a brother ; फापे *phápe*, a butterfly.

(3) Nouns which form their plural by adding अंग *ang* to the singular, have नुंग *nung* and न *n* for their case-inflections of the dat. and acc. plural, and plural prepositional root.

So the following :—आकी *ákí*, a leaf ; पाटा *pátá*, a song ; पिटे *pitte*, a bird ; मट्टा *matṭá*, a mountain ; छौवा *chhouvá*, a child ; पन्ने *panne*, a frog ; पही *paddí*, a pig ; नन्नी *nanní*, the loins ; कची *kachí*, iron ; दूदू *dúdún*, the breasts ; कोड़ा *korá* a horse ; साड़ी *sárí*, bread ; अर्मी *armí*, a buffalo, &c.

Some examples of the declensions of nouns, to illustrate the above rules, are here given :—

	Singular.	Plural.
Nominative,	तम्मूर <i>tammúr</i> , a brother.	तम्मूर्के <i>tammúrk</i> .
Genitive,	तम्मूनोर <i>tammúnor</i> , नोर्के <i>-nork</i> , ना <i>-ná</i> , नांग <i>-náng</i> .	तम्मूर्केनोर <i>tammúrk-</i> <i>nor</i> , नोर्के <i>-nork</i> , ना <i>-ná</i> , नांग <i>-náng</i> .
Dat. & Acc.	तम्मून <i>tammún</i> .	तम्मूर्केन <i>tammúrkun</i> .
Locative,	तम्मून्ते <i>tammúnte</i> .	तम्मूर्केने <i>tammúrkne</i> .
Ablative,	तम्मूनसे <i>tammúnse</i> , तम्मूनताल <i>tam-</i> <i>múntál</i> .	तम्मूर्केनाल <i>tammúrk-</i> <i>nál</i> , तम्मूर्केसे <i>tam-</i> <i>múrkse</i> .

	Singular.	Plural.
Prep. root,	तम्मून <i>tammún.</i>	तम्मूर्क <i>tammúrk.</i>
Vocative,	तम्मूनी <i>tammúní.</i>	तम्मूनीट <i>tammúnít.</i>

N.B.—The four forms of the genitive are used respectively when the governing word is in the masc. sing., fem. sing., masc. plural, and fem. plural.

	Singular.	Plural.
Nominative,	छौवा <i>chhouwá,</i> a child.	छौवांग <i>chhouwáng</i>
Genitive,	छौवातोर <i>chhouwá-tor,</i> तोर्क <i>-tork,</i> ता <i>tá,</i> तांग <i>-táng.</i>	छौवानोर <i>chhouwa-nor,</i> नोर्क <i>-nork,</i> ना- <i>ná,</i> नांग- <i>náng.</i>
Dat. & Acc.	छौवातुन <i>chhouwá-tun.</i>	छौवानुंग <i>chhouwá-nung.</i>
Locative,	छौवाते <i>chhouwáte.</i>	छौवाने <i>chhouwáne.</i>
Ablative,	छौवाताल <i>chhouwá-tál,</i> छौवासे <i>chhouwáse.</i>	छौवानाल <i>chhouwá-nál.</i>
Prep. root,	छौवा <i>chhouwá.</i>	छौवान <i>chhouwán.</i>
Vocative,	छौवानी <i>chhouwání.</i>	छौवानीट <i>chhouwánít.</i>
Nominative,	मायजू <i>máyjú,</i> a wife.	मायजुःक <i>máyjuak.</i>
Genitive,	मायजूनोर <i>máyjunor,</i> नोर्क <i>-nork,</i> ना <i>-ná,</i> नांग <i>náng.</i>	मायजुःकनोर <i>máyju-aknor,</i> नोर्क <i>-nork,</i> ना- <i>ná,</i> नांग- <i>náng.</i>

	Singular	Plural.
Dat. & Acc.	मायजून <i>májjún.</i>	मायजुःकुन <i>májjua-kun.</i>
Locative,	मायजूने <i>májjúne.</i>	मायजुःकने <i>májju-akne.</i>
Ablative,	मायजूनाल <i>májjúnál,</i> मायजूनसे <i>májjúnse.</i>	मायजुःकनाल <i>may-juaknál,</i> मायजुः- कसे <i>májjjuakse.</i>
Prep. root,	मायजून <i>májjún.</i>	मायजुःक <i>májjjuak.</i>
Vocative,	मायजुनी <i>májjúni.</i>	मायजुनीट <i>májjúniṭ.</i>
Nominative,	दाउ <i>dáu,</i> brother (in a general sense).	दाउल्क <i>daulk.</i>
Genitive,	दाउनोर <i>dáunor,</i> नोर्क <i>-nork,</i> ना <i>ná,</i> नांग <i>náng.</i>	दाउल्कनोर <i>daulknor,</i> नोर्क <i>-nork,</i> ना <i>-ná,</i> नांग <i>náng.</i>
Dat. & Acc.	दाउन <i>dáun.</i>	दाउल्कुन <i>dáulkun.</i>
Locative,	दाउने <i>dáune.</i>	दाउल्कने <i>dáulkne.</i>
Ablative,	दाउनाल <i>dáunál,</i> दा- उनसे <i>dáunse.</i>	दाउल्कनाल <i>dáulknál,</i> दाउल्कसे <i>dáulkse.</i>
Prep. root,	दाउन <i>dáun.</i>	दाउल्कुन <i>dáulkun.</i>
Vocative,	दाउनी <i>dáuní.</i>	दाउनीट <i>dáunṭ.</i>

THE PRONOUN.

Personal Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	नन्ना <i>nanná,</i> I.	मम्माट <i>mammát.</i>

	Singular.	Plural.
Genitive,	नावोर <i>náwor</i> , नावोर्के <i>náwork</i> , नावा <i>náwá</i> , नावांग <i>na- wáng</i> .	मावोर <i>máwor</i> , मावोर्के <i>máwork</i> , मावा <i>máwá</i> , मावांग <i>má- wáng</i> .
Dat. & Acc.	नाकुन <i>nákun</i> , नाक <i>nák</i> (uncom- mon).	माकुन <i>mákun</i> , माक <i>mák</i> (uncom- mon).
Locative,	नाते <i>náte</i> .	माते <i>máte</i> .
Ablative,	नाताल <i>nátál</i> , नावा- ताल <i>náwátál</i> , नासे <i>náse</i> .	मावाताल <i>máwátál</i> , मासे <i>máse</i> .
Prep. root,	ना <i>ná</i> .	मा <i>má</i> .
Nominative,	इम्मा <i>imma</i> . Thou.	इम्माट <i>immát</i> , इम्माड़ <i>immár</i> .
Genitive,	नीवोर <i>níwor</i> , नीवोर्के <i>níwork</i> , नीवा <i>níwá</i> , नीवांग <i>níwáng</i> .	मीवोर <i>míwor</i> , मी- वोर्के <i>míwork</i> , मीवा <i>míwá</i> , मी- वांग <i>míwáng</i> .
Dat. & Acc.	नीकुन <i>níkun</i> , नीक <i>ník</i> (uncom- mon).	मीकुन <i>míkun</i> , मीक <i>mík</i> (uncom- mon).
Locative,	नीते <i>níte</i> .	मीते <i>míte</i> .
Ablative,	नीवाताल <i>níwátál</i> , नीसे <i>níse</i>	मीवाताल <i>míwátál</i> , मीसे <i>míse</i> .
Prep. root,	नी <i>ní</i> .	मी <i>mí</i> .

	Singular.	Plural.
Nominative,	ओर <i>or</i> , He.	ओर्के <i>ork</i> .
Genitive,	ओनोर <i>onor</i> , ओनोर्के <i>onork</i> , ओना <i>oná</i> , ओनांग <i>onáng</i> .	ओर्केनोर <i>orknor</i> , ओर्केनोर्के <i>ork-nork</i> , ओर्केना <i>ork-ná</i> , ओर्केनांग <i>ork-náng</i> .
Dat. & Acc.	ओन <i>on</i> .	ओर्कुन <i>orkun</i> .
Locative,	ओने <i>one</i> .	ओर्केने <i>orkne</i> .
Ablative,	ओनसे <i>onse</i> .	ओर्केनाल <i>orknál</i> .
Prep. root,	ओन <i>on</i> .	ओर्कुन <i>orkun</i> .

Nominative,	अद <i>ad</i> , She, It.	औ <i>au</i> .
Genitive,	अहेनोर <i>addenor</i> , अहेनोर्के <i>adde-nork</i> , अहेना <i>ad-dená</i> , अहेनांग <i>ad-denáng</i> , or तानोर <i>tanor</i> , तानोर्के <i>ta-nork</i> , &c., or अवेनार <i>awenár</i> , अवेनार्के <i>awenárk</i> &c.	अवेह्कनोर <i>awehknor</i> , अवेह्कनोर्के <i>awehknork</i> , अवेह्कना <i>awehkná</i> , अवेह्कनांग <i>awehknáng</i> .
Dat. & Acc.	तान <i>tán</i> , अहेन <i>ad-den</i> , अवेन <i>awen</i> .	अवेह्कुन <i>awehkun</i> .
Locative,	अवेटे <i>awete</i> .	अवेह्कने <i>awehkne</i> .

	Singular.	Plural.
Ablative,	अद्देनसे <i>addense</i> , तानसे <i>tánse</i> , ता- नाल <i>tánál</i> .	अवेह्कनाल <i>awehek-</i> <i>nál</i> .
Prep. root,	तान <i>tán</i> , अद्देन <i>ad-</i> <i>den</i> , अवेन <i>awen</i> .	अवेह्क <i>awehek</i> .

Demonstrative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	एर <i>er</i> , This (masc.)	एर्के <i>erk</i> .
Genitive,	एनोर <i>enor</i> , एनोर्क <i>enork</i> , एना <i>ená</i> , एनांग <i>enáṅg</i> .	एर्केनोर <i>erknor</i> , एर्के- नोर्क <i>erknork</i> एर्के- ना <i>erkná</i> , एर्केनांग <i>erknáṅg</i> .
Dat. & Acc.	एन <i>en</i> , एन्क <i>enk</i> .	एर्कुन <i>erkun</i> .
Locative,	एनते <i>ente</i> .	एर्केने <i>erkne</i> .
Ablative,	एनसे <i>ense</i> .	एर्केनाल <i>erknál</i> .
Prep. root,	एन <i>en</i> .	एर्के <i>erk</i> .
Nominative,	इद <i>id</i> , This (fem. or neuter).	इऊ <i>iú</i> .
Genitive,	इद्देनोर <i>iddenor</i> , इद्दे- नोर्क <i>iddenork</i> , इद्देना <i>iddená</i> , इद्दे- नांग <i>iddenáṅg</i> , तेनोर <i>tenor</i> , तेनोर्क <i>tenork</i> , &c.	इवेह्कनोर <i>iwehknor</i> , इवेह्कनोर्क <i>iwehknork</i> , इवेह्कना <i>iwehkná</i> , इवेह्क- नांग <i>iwehknáṅg</i> .

Dat. & Acc.	तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहकुन <i>iwehkun</i> .
Locative,	इवेटे <i>iweṭe</i> .	इवेहकने <i>iwehkne</i> .
Ablative,	तेनसे <i>tense</i> , इहेनसे <i>iddense</i> .	इवेहकनाल <i>iwehknāl</i> .
Prep. root,	तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहक <i>iwehk</i> .

The demonstrative pronouns ओर *or*, that (masculine); and अद *ad*, that (fem. and neuter); are declined as the personal pronouns ओर *or*, he, and अद *ad*, she, it. When used with nouns, however, they are not declined; ex., एर मांडसालोर *er māṇṣālor* “of this man”; इद नातेनोर *id nātenor* “of this village.”

Indefinite Pronouns.

Singular.

Plural.

Nominative, बोरे *bore*, Anyone
(masculine).

Genitive, बोनोरे *bonore*, बोनई *bonaí*.

Dat. & Acc. बोनई *bonaí*.

Locative, बोरेते *borete*.

Ablative, बोनइसे *bonaise*.

Prep. root, बोनई *bonaí*.

Unused.

Nominative, बदे *badde*, Anyone
(feminine) any-
thing.

	Singular.	Plural.
Genitive,	बदेनोर <i>badenor</i> , बदेना <i>badená.</i>	
Dat. & Acc.	बदेने <i>badene.</i>	
Locative,	बवेटे <i>bawete.</i>	Unused.
Ablative,	बदेनसे <i>badense.</i>	
Prep. root,	बदेने <i>badene.</i>	

Undeclinable :—सबही *sabhi*, every.

अमुहच *amuhach*, a few.

वल्ले *walle*, many.

बारड *bárai*, something.

Interrogative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	बोर <i>bor</i> , who ? (masculine).	
Genitive,	बोनोर <i>bonor</i> , बोनोर्के <i>bonork</i> , बोना <i>boná</i> , बोनांग <i>bo-</i> <i>náng.</i>	Unused.
Dat. & Acc.	बोन <i>bon.</i>	
Locative,	बवेटे <i>bawete.</i>	
Ablative,	बोनाल <i>bonál.</i>	
Prep. root,	बोन <i>bon.</i>	

बद *bad*, Who ? (feminine) Which ? is declined similarly to अद *ad*. बत्ती *batti*, What ? (neuter) is only used in the nominative case.

N.B.—Distinction between बत्ती *battí* and बारां *bárán* and बाल *bál*, all meaning What?

बत्ती *battí* is used with a noun; ex., बत्ती नाताल वातीड़ *battí nátál wátír*, from what village have you come?

बारां *bárán* is used alone as What? or is placed at the beginning of a sentence to make it interrogative; ex., बारां इम्मा इदेन इन्दातोनी *bárán immá iden indátoní*, dost thou say this?

बाल *bál* is an accusative case; ex., बाल केकी *bal kekí*, what wilt thou do?

Relative Pronouns.

The interrogative pronoun बोर *bor* supplies the want of a relative pronoun, and the demonstrative ओर *or* that of a correlative; ex., बोरुन ईहुने कीनाके पन्नीर ओर धन्य आन्दुर *borun ihune kínáke pannír or dhanya ándur*, he shall be blessed whom he shall find so doing.

N.B.—The Hindi relative pronoun जो *jo* corrupted into जोन *jon* is also in common use.

ADJECTIVES.

The number of adjectives in Gondi is very small, most being supplied in a more or less corrupted form by Hindi. They are not affected by number case or gender; ex., इद बचका पोहटा आन्द

id bachká pohtá ánd, this load is heavy ; *एकै माङ्ग-सालोके वल्ले ढोंगल आन्दुके erk mársálork walle dhongal ándurk*, these men are very tall.

Hindi adjectives, when used, if ending in *आ á* change the *आ á* into *ओ o* ; ex., *बुरा burá*, evil, becomes *बुरो buro* ; *सूना súná* empty, *सूनो súno*.

Participial adjectives are fairly numerous, ending almost always in *आल ál* ; ex., *पैहताल páihatál*, rent ; *वत्ताल wattál*, dry ; *पाहनाल páhnál*, wet.

Comparison of adjectives is formed by the addition of *उड़े ure* for the comparative, and *सबताल sabtál* or *सबसे sabse* for the superlative ; ex., *संघरो saṅghro*, dense ; *उड़े संघरो ure saṅghro*, more dense ; *सबताल संघरो sabtál saṅghro*, most dense.

NUMERALS.

The Gond language only possesses numerals of its own up to ten ; if it originally had more, no trace of them is anywhere to be found. Above ten the Hindi equivalents are used. In the Mandla, Jubbulpore, and Balaghat Districts, for which alone I can speak, the Gondi forms for eight and nine have also become obsolete, but I give them below on the authority of the Rev. J. Dawson's vocabulary in the *Journal of the Asiatic Society of Bengal*.

उन्दी *undí*, one.

रख *rand*, two.

मूख *múnd*, three.

नालूंग *nálúng*, four.

सैयूंग *sáiyúng*, five.

सारूंग *sárúng*, six.

येडूंग *yerúng*, seven.

अमूर *armur*, eight.

उन्माक *unmák*, nine.

पद *pad*, ten.

The Gondi numerals रख *rand* and मूख *múnd* when used as plural substantives are declined ; ex. रंटेनोर *ranṭenor* or रखेनोर *randenor*, of the two ; मूंटेनूंग *múntenúng*, the three.

THE VERB.

The Gond Verb is well supplied with Moods and Tenses.

Of Moods, it possesses indicative, subjunctive, potential, inceptive, imperative, and infinitive, besides participles past and present.

Of Tenses, it possesses present, perfect, pluperfect, imperfect, past, future, paulo-post future, and indefinite imperfect.

The conjugation of the verb कीअना *kiána* is given below in full.

The Verb कीञ्चाना *kiánd*, to do (Hindi करना).

Root की *ki*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. मैं करता हूँ).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीञ्चातोना <i>nanná kíátoná</i>	मम्माट कीञ्चातोरोम <i>mammát kíátoram</i>
2nd per.	इम्मा कीञ्चातोनी <i>immá kíátoní</i>	इम्माट कीञ्चातोरीट * <i>immát kíátorít</i>
3rd per. masc.	ओर कीञ्चातोर् <i>or kíátor</i>	ओर्क कीञ्चातोर्क <i>ork kíátork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीञ्चाता <i>ad kíátá</i>	औ कीञ्चातांग <i>áu kíátáng</i>

Perfect Tense (H. मैंने किया है).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतोना <i>nanná kítoná</i>	मम्माट कीतोरोम <i>mammát kítoram.</i>
2nd per.	इम्मा कीतोनी <i>immá kítoní</i>	इम्माट कीतोरीट * <i>immát kítorít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतोर् <i>or kítor</i>	ओर्क कीतोर्क <i>ork kítorck.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीता <i>ad kíta</i>	औ कीतांग <i>áu kítańg.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *r*.

Pluperfect Tense (मैंने किया था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मत्तोना <i>nanná kísí mat- toná.</i>	मम्माट कीसी मत्तोरम <i>mammát kísí mat- toram.</i>
2nd per.	इम्मा कीसी मत्तोनी <i>immá kísí mattoní.</i>	इम्माट कीसी मत्तोरीट* <i>immát kísí mat- torít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीसी मत्तोर <i>or kísí mattor.</i>	ओर्क कीसी मत्तोरक <i>ork kísí mattork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मत्ता <i>ad kísí mattá.</i>	औ कीसी मत्तांग <i>áu kísí mattáng.</i>

Imperfect Tense (H. में करता था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीन्दान <i>nanná kíndán.</i>	मम्माट कीन्दोम <i>mammát kíndom.</i>
2nd per.	इम्मा कीन्दी <i>immá kíndí.</i>	इम्माट कीन्दीट* <i>immát kíndít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीन्दुर <i>or kíndur.</i>	ओर्क कीन्दुर्क <i>ork kíndurk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीन्द <i>ad kínd.</i>	औ कीन्दुंग <i>áu kíndung.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *r*.

Past Tense (H. मैंने किया).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतान <i>nanná kítán.</i>	मम्माट कीतोम <i>mammát kítom.</i>
2nd per.	इम्मा कीती <i>immá kítí.</i>	इम्माट कीतीइ <i>immát kítír.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतुर <i>or kítur.</i>	ओर्क कीतुर्क <i>ork kíturk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीत <i>ad kít.</i>	औ कीतुंग <i>áu kítuṅg.</i>

Future Tense (H. मैं करुंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका* <i>nanná kíáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kíákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kíákí.</i>	इम्माट कीआकीइ <i>immát kíákír.</i>
3rd per. masc.	ओर कीआनुर <i>or kíánur.</i>	ओर्क कीआनुर्क <i>ork kíánurk.</i>
3rd per. Fem. or neut.	अद कीआर <i>ad kíár.</i>	औ कीआनुंग <i>áu kíánuṅg.</i>

* Commonly contracted into केका *kéká*, केकी *kekí*, कानुर *kánur*, &c.

Paulo-Post Future (H. मैं किया होऊंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मन्दाका <i>nanná kísí man- dáká.</i>	मम्माट कीसी मन्दाकोम <i>mammát kísí-man- dákóm.</i>
2nd per.	इम्मा कीसी मन्दाकी <i>immá kísí man- dákí.</i>	इम्माट कीसी मन्दा- कीट* <i>immát kísí man- dákít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीसी मन्दानुर <i>or kísí mandánur.</i>	ओर्क कीसी मन्दानुर्क <i>ork kísí mandánurk</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मन्दार <i>ad kísí mandár.</i>	औ कीसी मन्दानुंग <i>áu kísí mandánuṅg</i>

Indefinite Imperfect (H. मैं करता).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीएना <i>nanná kíená.</i>	मम्माट कीएरोम <i>mammát kíeróm.</i>
2nd per.	इम्मा कीएनी <i>immá kíení.</i>	इम्माट कीएरीट* <i>immát kíerít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीएर <i>or kíer.</i>	ओर्क कीएर्क <i>ork kíerk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीवार <i>ad kíwár.</i>	औ कीवांग <i>áu kíwáng.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *r*.

SUBJUNCTIVE MOOD.

Present Tense (H. में करूं).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका <i>nanná kíáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kíákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kíákí.</i>	इम्माट कीआकीट * <i>immát kíákít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीर <i>or kír.</i>	ओर्के कीर्के <i>ork kírk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद की <i>ad kí.</i>	औ कींग <i>áu kíng.</i>

IMPERATIVE MOOD.

(H. कर करो.)

	Singular.	Plural.
2nd per.	कीम <i>kím.</i>	कीम्ट <i>kímṭ.</i>

INFINITIVE MOOD.

(H. करना करनेको.)

कीआना *kíáná,* कीआले *kíále.*

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *r*.

PARTICIPLES.

(H. करके.)

कीसी *kísí*, कीसीकुन *kísíkun*.

(H. करते हुए.)

कीतेके *kíteke*.

POTENTIAL.

Present Tense (H. मैं कर सका हूँ)1st per. नन्ना कीआ पड़ीतोना
*nanná kíá paṛítoná, &c.**Perfect Tense* (H. मैं कर सका हूँ).1st per. नन्ना कीआ पड़तोना
*nanná kíá paṛtoná, &c.**Pluperfect Tense* (H. मैं कर सका था).1st per. नन्ना कीआ पड़सी मत्तोना
*nanná kíá paṛsí mattoná, &c.**Imperfect Tense* (H. मैं कर सका था).1st per. नन्ना कीआ पड़न्दान
nanná kíá paṛndán, &c.

Past Tense (H. मैं कर सका).

1st per. नन्ना कीआ पड़तान
nanná kíá partán, &c.

Future Tense (H. मैं कर सकूंगा).

1st per. नन्ना कीआ पड़ाका
nanná kíá paráká, &c.

and regularly through the remaining tenses.

INCEPTIVE.

Present Tense (H. मैं करने लगता हूँ).

1st per. नन्ना कीआ लातोना
nanná kíá látóná, &c.

Imperfect Tense (H. मैं करने लगता था).

1st per. नन्ना कीआ लातान
nanná kíá látán, &c.

and regularly through all the tenses.

With the Negative हिन्ने *hille*.

The perfect, imperfect, past, future, and indefinite imperfect tenses of the indicative mood, when coupled with the negative हिन्ने *hille*, are conjugated thus:—

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना हिल्ले कीओन <i>nanná hille kíon.</i>	मम्माट हिल्ले कीओम <i>mammát hille kíom.</i>
2nd pers.	इम्मा हिल्ले केवी <i>immá hille kewí.</i>	इम्माट हिल्ले केवीइ <i>immát hille kewír.</i>
3rd per. masc.	ओर हिल्ले कीओर <i>or hille kíor.</i>	ओर्क हिल्ले कीओर्क <i>ork hille kíork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद हिल्ले कीओ <i>ad hille kíó.</i>	औ हिल्ले कीओँ <i>áu hille kíon.</i>

The context will usually determine which of the above tenses is being used, for example :—
इम्मा कीतोनी कि हिल्ले केवी *immá kítoní ki hille kewí*,
Hast thou done it or not done it.

The pluperfect tense with the negative is conjugated as follows :—

	Singular.
1st per.	नन्ना हिल्ले केवाके <i>nanná hille kewáke.</i>
2nd per.	इम्मा हिल्ले केवाके <i>immá hille kewáke.</i>

and so throughout the singular and plural.

The only other parts of the verb affected by the addition of the negative are the second persons singular and plural of the imperative mood, which, with मिन्ने *minne*, do not, become केमा *kemá* and केमाट *kemát* or केमाइ *kemár*.

N.B.—The present tense of this verb कीआना *kiáná*, often appears as कीआलतोना *kiáltoná* and कालतोना *káltoná*, कीआलतोनी *kiáltoní*, &c.

Conjugation of the verbs आयाना *áyáná*, and मन्दाना *mandáná*, both signifying 'to be,' the latter with the sense of 'remaining' or 'continuing to be.'

Verb आयाना *áyáná*, 'to be' (H. होना).

Root आ *á*.

PARTICIPLES.

आसी *ási*, आसीकुन *ásikun*, आसोके *ásoke*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. होता हूँ).

आयातोना *áyátoná*, or

(H. हो जाता हूँ).

आसी हन्दातोना *ási handátoná*.

Imperfect Tense (H. होता था or हूँ),
(generally used as a Present Tense).

आन्दान *ándán*.

Perfect Tense (H. हुआ हूँ).

आतोना *átoná*.

Pluperfect Tense (H. हुआ था).

आसी मत्तोंना *ásí mattoná*.

Past Tense (H. हुआ).

आतान *átán*.

Future Tense (H. हुंगा).

आयाका *áyáká*.

Paulo-Post Future Tense (H. हो जाऊंगा).

आसी हन्दाका *ásí handáká*.

Indefinite Imperfect Tense (H. होता).

आयेना *áyená*.

IMPERATIVE MOOD.

(H. हो.)

आम *ám*.

POTENTIAL MOOD.

(H. हो सक्ता).

आया पड़ीतोना *áyá parítoná*.

INCEPTIVE MOOD.

(H. होने लगता हूँ).

आया लातोना *áyá látoná*.

Verb मन्दाना *mandáná*, 'to be,' or 'to remain.'

(H. रहना). Root मन *man*.

PARTICIPLES.

मंजी *manjí*, मंजीकुन *manjíkun*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. हूँ). मन्दोना *mandoná*, or

(H. रहता हूँ). मन्दातोना *mandátoná*.

Perfect Tense (H. रहा हूँ). मत्तोना *mattoná*.

Pluperfect Tense (H. रहा था).

मंजी मत्तोना *manjí mattoná*.

Imperfect Tense (H. रहता था). मन्दान *mandan*.

Past Tense (H. रहा). मंजी हत्तान *manjí hattán*.

Future Tense (H. रहूंगा). मन्दाका *mandáká*.

Paulo-Post Future Tense (H. रह जाऊंगा).

मंजी हन्दाका *manjí handáká*.

Indefinite Imperfect Tense (H. रहता).

मन्नेना *mannená*.

IMPERATIVE MOOD.

(H. रह).

मन *man*.

POTENTIAL MOOD.

(H. रह सका).

मन्दा पड़ीतोना *mandá parítóná*.

INCEPTIVE MOOD.

(H. रहने लगता हूँ).

मन्दा लातोना *mandá látoná*.

Negative tenses of आयाना *áyáná* are आयोन *áyon* and आवाके *áwáke*; of मन्दाना *mandáná* are मन्नेन *mannon* and मन्नाके *mannáke*; and the imperative with मिन्ने becomes आयिमा *áyimá* and मनमा *manmá*.

Two notes with regard to the Imperative.

(1) The negative form of the imperative does not necessarily require the मिन्ने *minne* to be expressed:—as, for ex., ईहुने केमाड़ *ihune kemár*, Don't do so.

(2) In some few verbs an alternative form of the imperative is preferred, ending in उम *um*:—as, for ex., from तत्ताना *tattáná* तच्छुम *tachchhum*, from तन्दाना *tandáná*, तंइसुम *tanrsum*; from नच्चाना *nachcháná*, नच्छुम *nachchhum*; from वहताना, *wahtáná*, वहचुम *wahchum*.

TENSE.	INDICATIVE MOOD.					
	Without Negative.			With Negative.		
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.
Present.....	सीझात <i>slát</i>	झोनी <i>oní</i>	झोर झा <i>or á</i>	सीझोन <i>síon</i>	सेवी <i>sewí</i>	सीझोर सीझो <i>síor sío</i>
Perfect	सीत <i>sít</i>	झोरीट <i>orít</i>	झोर्के झांग <i>ork áng</i>	सीझोम <i>síom</i>	सेवीड <i>sewír</i>	सीझोर्के सीनो <i>síork síon</i>
Pluperfect.....	सीसी मत्त <i>sísl matt</i>			सेवाके <i>sewáke</i>		
Imperfect.....	सीन्द <i>sínd</i>	ई ई ईट <i>í í ít</i>	उर उ <i>ur u</i>			
Past.....	सीत <i>sít</i>	की <i>kí</i>	उर्के उंग <i>urk ung</i>			
Future	सीझा <i>slá</i>	कीट <i>kít</i>	नुर र <i>nur r</i>	all	like the	present.
Paulo-Post Future.....	सीसी मन्दा <i>sísl mandá</i>	एनी <i>ení</i>	नुर्के नुंग <i>nurk nung</i>			
Indef. Imp....	सी <i>sí</i>	एरीट <i>erít</i>	एर वार <i>er wár</i>			
		एरोम <i>erom</i>	एर्के वांग <i>erk wáng</i>			

TENSE.	SUBJUNCTIVE MOOD.				POTENTIAL MOOD.		INCEPTIVE MOOD.		IMPERATIVE MOOD.			
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.		1st Per.		1st Per.		Without Negative.		With Negative.	
									2 Per. Sing.	2 Per. Plu.	2 Per. Sing.	2 Per. Plu.
Present	सी <i>sí</i>	आका <i>áká</i>	र - <i>r</i>		सीखा <i>síá</i>	पडीतोना <i>parítóná</i>	सीखा <i>síá</i>	लातोना <i>látóná</i>	* सीम <i>sím</i>	* सीम्ट <i>símt</i>	सेमा <i>semá</i>	सेमाट <i>semát</i>
Perfect		आकी <i>ákí</i>	- <i>-</i>		”	पडतोना <i>par-toná</i>	”					
Pluperfect		आकोम <i>ákom</i>	के खंग <i>rk ng</i>		”	पडसी मत्तोना <i>parsí mattoná</i>	”					
Imperfect ...					”	पडन्दान <i>parndán</i>	”					
Past					”	पडतान <i>par-tán</i>	”					
Future					”	पडाका <i>paráká</i>	”					
Paulo-Post Future					”	पडसी मन्दाका <i>parsí mandáká</i>	”					
Indef. Imp.					”	पडेना <i>parená</i>	”					

* Or सीसुम *sísum*, सीसुम्ट *sísumt*.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
कीञ्चाना to do <i>kíáná</i>	कीञ्चातोना <i>kíátoná</i>	कीतोना <i>kítoná</i>	कीसी मञ्चोना <i>kísí mattoná</i>	कीन्दान <i>kíndán</i>	कीतान <i>kíátán</i>	कीञ्चाका <i>kíáká</i>
हन्दाणा to go..... <i>handáná</i>	हन्दातोना <i>handátoná</i>	हच्चोना <i>háttoná</i>	हंजी मञ्चोना <i>hanjī mattoná</i>	हत्तान <i>hattán</i>	हत्तान <i>hattán</i>	हन्दाका <i>handáká</i>
ताकाना to walk <i>tákáná</i>	ताकीतोना <i>tákítoná</i>	ताक्कोना <i>tákkóná</i>	ताक्सी मञ्चोना <i>táksī mattoná</i>	ताकन्दान <i>tákandán</i>	ताक्तान <i>táktán</i>	ताकीका <i>tákká</i>
ईराना to put <i>íráná</i>	ईरातोना <i>írátoná</i>	ईर्तोना <i>írtóná</i>	ईर्सी मञ्चोना <i>írsī mattoná</i>	इरन्दान <i>irandán</i>	ईतान <i>irtán</i>	ईराका <i>íráká</i>
तेदाना to rise..... <i>tedáná</i>	तेदातोना <i>tedátoná</i>	तेदतोना <i>tedtóná</i>	तेच्छी मञ्चोना <i>techchhī mattoná</i>	तेहान <i>tedhán</i>	तेतान <i>tetán</i>	तेदाका <i>tedáká</i>
तरगाना to ascend ... <i>targáná</i>	तरगीतोना <i>targítoná</i>	तर्गतोना <i>targtóná</i>	तर्गसी मञ्चोना <i>targsí mattoná</i>	तरंगदान <i>tarangdán</i>	तर्गतान <i>targtán</i>	तरगीका <i>targíká</i>
वायाना to come <i>váyáná</i>	वाीतोना <i>váítoná</i>	वातोना <i>vátóná</i>	वासी मञ्चोना <i>vásī mattoná</i>	वान्दान <i>vándán</i>	वात्तान <i>vattán</i>	वाइका <i>váiká</i>
तत्ताना to bring' <i>tattáná</i>	तत्तातोना <i>tattátoná</i>	तत्तोना <i>tattóná</i>	तच्छी मञ्चोना <i>tachchhī mattoná</i>	तरन्दान <i>tarandán</i>	तत्तान <i>tattán</i>	तत्ताका* <i>tattáká</i>

* Or तत्तका *tattká*.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
उद्दीना to sit	उद्दीतोना uddītoná	उद्दीतोना uddītoná	उच्छी मत्तोना uchchī mattoná	उद्दन्दान uddandán	उत्तान uttán	उद्दीका uddīká
तेह्ताना to raise	तेह्तातोना tehtátóná	तेह्तातोना tehtátóná	तेह्ची मत्तोना tehchī mattoná	तेह्दन्दान tehandán	तेह्तान tehtán	तेह्ताका tehtáká
तिन्दाना to eat	तिन्दतोना tindátóná	तिन्दतोना tindátóná	तिंजी मत्तोना tinjī mattoná	तिन्दान tindán	तिन्नान tittán	तिन्दका tindáká
उन्दाना to drink	उन्दतोना undátóná	उत्तोना uttoná	उंजी मत्तोना unjī mattoná	उत्तन्दान uttandán	उत्तान után	उन्दका undáká
मन्दाना to be	मन्दतोना mandátóná	मत्तोना mattoná	—	मन्दान mandán	मत्तान matán	मन्दका mandáká
केंजाना to hear	केंजतोना kenjítóná	केंजतोना kenjítóná	केंची मत्तोना kenchī mattoná	केंजन्दान kenjandán	केंजतान kenján	केंजीका kenjīká
रोमीना to rest	रोमीतोना romítóná	रोम्तोना romtoná	रोमसी मत्तोना romsí mattoná	रोमदान romdán	रोमतान romtán	रोमीका romíká

N.B.—Supines are formed by adding आले *ále* to the root, as कीआले *kīále*,
हन्नाले *handále*, ताकाले *tákále*, &c.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE (continued).

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
कीञाना to do..... <i>kīānā</i>	कीञोन <i>kīon</i>	कीतेके <i>kīteke</i>	कीम <i>kīm</i>	कीएना <i>kīenā</i>	कीञा पड़ीतोना <i>kīā paṛitonā</i>	कीञा लातोना <i>kīā lātonā</i>
हन्दाना to go..... <i>handānā</i>	हनोन <i>hanon</i>	हत्तेके <i>hatteke</i>	हन <i>han</i>	हन्नेना <i>hannenā</i>	हन्दा पड़ीतोना <i>hondā paṛitonā</i>	हन्दा लातोना <i>handā lātonā</i>
ताकाना to walk <i>tākānā</i>	ताकोन <i>tākon</i>	ताक्तेके <i>takteke</i>	ताका <i>tākā</i>	ताकेना <i>tākenā</i>	ताकी पड़ीतोना <i>tākī paṛitonā</i>	ताकी लातोना <i>tākī lātonā</i>
इरीना to put..... <i>irīnā</i>	इरीन <i>irron</i>	इतेके <i>irteke</i>	इरी <i>irrá</i>	इरेना <i>irrenā</i>	इरी पड़ीतोना <i>irrá paṛitonā</i>	इरी लातोना <i>irrá lātonā</i>
तेदाना to rise..... <i>tedānā</i>	तेदोन <i>tedon</i>	तेदतेके <i>tedteke</i>	तेदा <i>tedā</i>	तेदेना <i>tedenā</i>	तेदा पड़ीतोना <i>tedā paṛitonā</i>	तेदा लातोना <i>tedā lātonā</i>
तरगाना to ascend ... <i>targānā</i>	तरगोन <i>targon</i>	तर्गतेके <i>targeke</i>	तरगा <i>targā</i>	तरगेना <i>targenā</i>	तरगी पड़ीतोना <i>targī paṛitonā</i>	तरगी लातोना <i>targī lātonā</i>
वायाना to come..... <i>vāyānā</i>	वायोन <i>vāyon</i>	वातेके <i>vāteke</i>	वरा <i>varā</i>	वाएना <i>vāenā</i>	वाया पड़ीतोना <i>vāyā paṛitonā</i>	वाया लातोना <i>vāyā lātonā</i>
तत्ताना to bring <i>tattānā</i>	तत्तोन <i>tatton</i>	तत्तेके <i>tatteke</i>	तरा <i>tarā</i>	तरेना <i>tarenā</i>	तत्ता पड़ीतोना <i>tattā paṛitonā</i>	तत्ता लातोना <i>tattā lātonā</i>

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
उद्दीना to sit	उद्दीन <i>uddin</i>	उत्तेके <i>utteke</i>	उद्दा <i>uddā</i>	उद्देना <i>uddenā</i>	उद्दी पड़ीतोना <i>uddī paṛītonā</i>	उद्दी लातोना <i>uddī lātonā</i>
तेहताना to raise	तेहोन <i>tehon</i>	तेहतेके <i>tehteke</i>	तेहा <i>tehá</i>	तेहेना <i>tehenā</i>	तेहता पड़ीतोना <i>tehtā paṛītonā</i>	तेहता लातोना <i>tehtā lātonā</i>
तिन्दाना to eat	तिनोन <i>tinon</i>	तिन्तेके <i>titteke</i>	तिन <i>tin</i>	तिनेना <i>tinenā</i>	तिन्दा पड़ीतोना <i>tindā paṛītonā</i>	तिन्दा लातोना <i>tindā lātonā</i>
उन्दाना to drink	उन्नोन <i>unnon</i>	उत्तेके * <i>utteke</i>	उन <i>un</i>	उन्नना <i>unnenā</i>	उन्दा पड़ीतोना <i>undā paṛītonā</i>	उन्दा लातोना <i>undā lātonā</i>
मन्दाना to be	मनोन <i>manon</i>	मत्तेके <i>matteke</i>	मन <i>man</i>	मन्नेना <i>mannenā</i>	मन्दा पड़ीतोना <i>mandā paṛītonā</i>	मन्दा लातोना <i>mandā lātonā</i>
केंजाना to hear	केंजोन <i>kenjon</i>	केंजतेके <i>kenjteke</i>	केंजा <i>kenjā</i>	केंजेना <i>kenjenā</i>	केंजी पड़ीतोना <i>kenjī paṛītonā</i>	केंजी लातोना <i>kenjī lātonā</i>
रोमीना to rest	रोमोन <i>romon</i>	रोमतेक <i>romteke</i>	रोमा <i>romā</i>	रोमेना <i>romenā</i>	रोमी पड़ीतोना <i>romī paṛītonā</i>	रोमी लातोना <i>romī lātonā</i>

N.B.—Supines are formed by adding आले *āle* to the root, as कीआले *kīāle*, हन्दाले *handāle*, ताकाले *tākāle*, &c.

* Or उन्देके *undeke*.

ADVERBS.

Of place.

बग्गा *baggá*, where ?

अग्गा *aggá*, there.

इग्गा *iggá*, here.

उडे बग्गने *ure baggane*, elsewhere.

रोपा *ropá*, within.

बाहरो *báharo*, outside.

मुन्ने *munne*, before.

पिज्जा *pijjá*, behind.

परो *parro*, above.

सिरी *sirí*, beneath.

बग्गाटाल *baggátál* or बग्गाहड़ा *baggáhará*, whence ?

अग्गाटाल *aggátál* or अग्गाहड़ा *aggáhará*, thence.

इग्गाटाल *iggátál* or इग्गाहड़ा *iggáhará*, hence.

लक *lak*, far.

पुरीत *purít*, near.

बिक्के टाल *bikke tál*, which way ?

हिक्के टाल *hikke tál*, this way.

Of time.

बप्पोर *bappor*, when ?

नेइ *ner*, to-day.

इंगा *ingá*, now.

इन्देके *indeke*, now (*emphatically*).

नाड़ी *náří*, yesterday.

नर्कई *narkái*, to-morrow.

जेर *jher*, late.

बप्पोरे *bappore*, sometimes.

इंगा टाल *ingá tál*, henceforth.

Of order, manner, degree, quantity.

बातल *bátal*, how ?

इचोरे *ichchore*, so much.

बचोरे *bachchore*, how much ?

ईहुने *ihune*, thus.

नक्का *nakká*, more, or much.

Of affirmation and negation.

इंगे *inge*, yes.

हिह्ले *hille*, no, not.

N.B.—The rest are supplied from Hindi.

PREPOSITIONS.

The only true preposition is the word बिगुड़ *bigur*, except, adopted from Hindi.

Postpositions :—पिज्जा *pijjá*, after ; नडुम *naḍum*, between ; हिक्के *hikke*, towards ; लाने *láne*, for (corrupted Hindi) ; सिरौ *sirí*, under ; परौ *parro*, upon ; लग *lag*, as far as (Hindi).

Suffixes :—ते *te*, at, in ; टाल *tál*, or ताल *tál*, from.

CONJUNCTIONS.

Connective :—अनि *ani*, and ; सोई *soí*, also (Hindi) ; बप्पोरे *bappore*, sometimes.

Adversative :—पे *pe*, but.

The Hindi and Urdu words for 'but' are also in common use.

Conclusive :—ईहून *ihun*, thus; इदेन लाने *iden lāne*, therefore.

INTERJECTIONS.

अरे *are*, what ! Oh ! (Hindi); धर्ते *dhart*, be off !

Astonishment is generally expressed by a 'cl'ck' of the tongue.

VOCABULARY.

English.	Gondi.	Hindi.
Abandon, <i>v.</i>	पोहताना <i>pohtána</i> , पोहची सीआना <i>pohchí síána</i> .	छोड़ना, छोड़ देना.
Abandoned, <i>adj.</i>	पोहताल <i>pohtál</i> , नक्का बुरो <i>nakká buro</i> .	छोड़ा हुआ, बहुत बुरा.
Abate, <i>v. i.</i>	घटे मायाना <i>ghaṭe</i> <i>máyána</i> .	घटना.
Abate, <i>v. t.</i>	घटे कीआना <i>ghaṭe</i> <i>kiána</i> .	घटाना.
Abet, <i>v.</i>	उभड़े कीआना <i>ubhare</i> <i>kiána</i> .	उभाड़ना.
Abhor, <i>v.</i>	घिन्ने मायाना <i>ghinne</i> <i>máyána</i> .	घिन करना.
Abide, <i>v.</i>	मन्दाना <i>mandána</i> .	रहना.
Able (strong), <i>adj.</i>	नालुंगवल्क <i>nálung-</i> <i>walk</i> .	बलवान.
Absorb, <i>v.</i>	सोखे कीआना <i>sokhe</i> <i>kiána</i> .	सोखना.
Abundant, <i>adj.</i>	नक्का <i>nakká</i> .	बहुतसा.
Abuse, <i>v.</i>	रांगीना <i>rāngína</i> .	गाली देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Accelerate, <i>v.</i>	क्षप कीसेहताना <i>jhap kīsehtáná.</i>	जलदी कराना.
Accept, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
Accumulate, <i>v.</i>	वर्पने कीआना <i>warp-ne kíáná.</i>	बटोरना.
Achár tree (<i>Buchanania latifolia</i>), <i>n.</i>	सड़ेका <i>sareká.</i>	अचार पेड़.
Ache, <i>v.</i>	नोईताना <i>noítáná.</i>	दुखना.
Acid, <i>adj.</i>	सवीटाल <i>sawítál.</i>	खट्टा.
Acquire, <i>v.</i>	पन्नाना <i>pannáná,</i> कैदे कीआना <i>káide kíáná.</i> [tal.	मिलना, हाथमें करना.
Adjoining, <i>adj.</i>	सटे मातल <i>saṭe má-</i>	लगा हुआ.
Admit(allow entrance to), <i>v.</i>	नेंगी सीआना <i>neṅgí síáná.</i>	पैठने देना.
Advance, <i>v.</i>	वीड़ाना <i>wíráná.</i>	आगे आना.
Adze, <i>n.</i>	टट्टी <i>ṭaṭṭí.</i>	बसूला.
Affright, <i>v.</i>	वरैहताना <i>warrah-táná.</i>	डराना.
After, <i>prep.</i>	पिजा <i>pijá.</i> [pijá.	पीछे.
Afterwards, <i>adv.</i>	इदेना पिजा <i>idená</i>	इस के पीछे.
Again, <i>adv.</i>	उड़े <i>urē,</i> इस्सुर <i>issur,</i> घरीक्सी <i>gharíksí.</i>	फिर, दूसरी बार, थोड़ी देर में.
Aged, <i>adj.</i>	सेनाल <i>senál,</i> सेनो <i>seno.</i>	बूढ़ा, बूढ़ी.

English.	Gondi.	Hindi.
Agree, <i>v.</i>	एक मन आयाना <i>ek man áyáná.</i>	एक मन होना.
Ailing, <i>p. part.</i>	बिजार <i>bijár.</i>	बीमार.
Air, <i>n.</i>	वरी <i>warí.</i>	हवा.
Alive, <i>adj.</i>	पिस्ताल <i>pistál.</i>	जीता.
All, <i>pron.</i>	सब <i>sab.</i>	सब.
Alone, <i>adj.</i>	वरोर <i>waror.</i>	अकेला.
Aloud, <i>adv.</i>	किलीसी <i>kilísí.</i>	पुकारके.
Also, <i>adv.</i>	सोई <i>soí.</i>	भी.
Among, <i>prep.</i>	नडुम <i>nadum.</i>	बीच.
Ancestors, <i>n.</i>	पुरखात्क <i>purkháلك.</i>	पुरखे.
Ancient, <i>adj.</i>	जूनाल <i>júnál.</i>	पुराना.
Ancle, <i>n.</i>	हूराकाल <i>húrákál.</i>	टकना.
And, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	और.
Anger, <i>n.</i>	सोंगा <i>songá.</i>	क्रोध.
Ant, <i>n.</i>	पत्ते <i>patte.</i>	चिजंटी.
— large	घोघाल <i>ghogál.</i>	चिजंटा.
— red	शरवटले <i>sharwatle.</i>	लाल चिजंटी.
— white	अल्लुम <i>allum.</i>	दीमक.
Any, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore</i> , बद्दे <i>badde</i> , बत्ती <i>battí</i> , बारअई	कोई, कुछ.
Aonla tree (<i>Phil- lanthus em- blica</i>), <i>n.</i>	नल्ली <i>nallí.</i> [báraí. [raṭuá.	आंवला.
Ape, <i>n.</i>	मूजाल <i>múnjál</i> , रटुआ	बन्दर.
— black, <i>n.</i>	ढड़ुआ <i>dharuá.</i>	काला बन्दर.

English.	Gondi.	Hindi.
Apparel, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrî.</i>	कपड़ा.
Appear, <i>v.</i>	दीसाना <i>dísáná.</i>	देख पड़ना.
Apply, <i>v.</i>	लागसहताना <i>lágsah-táná.</i>	लगाना.
Archer, <i>n.</i>	कमटा कीञ्जानवारे. <i>kamtá kíánwáre.</i>	कमठैत.
Arise, <i>v.</i>	टेदाना <i>tedáná.</i>	उठना.
Arm-pit, <i>n.</i>	ककरी <i>kakrí.</i>	कखरी.
Army, <i>n.</i>	पेनढारी <i>pendhári.</i>	सेना.
Around, <i>prep.</i>	नालुंगे पट्टी <i>nálunge pattí.</i>	चारों ओर.
Arouse, <i>v.</i>	टेहताना <i>tehtáná</i>	उठाना.
Arrive, <i>v.</i>	अव्वाना <i>awwáná</i>	पहुंचना.
As, <i>conj.</i>	बाहुन <i>báhun</i> , लेका <i>leká.</i>	जैसा, समान.
Ascend, <i>v.</i>	तरगाना <i>targáná</i>	चढ़ना,
Ashes, <i>n.</i>	नीर <i>nír.</i>	राख.
Ask, <i>v.</i>	पूछे कीञ्जाना <i>puch-chhe kíáná.</i>	पूछना.
Asleep, <i>v.</i>	सुंजताल <i>sunjtál.</i>	सोता हुआ.
Ass, <i>n.</i>	गधाल <i>gadhál.</i>	गधा.
Assemble, <i>v. t.</i>	सकले या सकड़े कीञ्जा- ना <i>sakle yá sakre kíáná.</i>	इकट्ठा करना.
Astray, <i>adv.</i>	मारंगताल <i>márangtál</i> रचताल <i>rachtál.</i>	भूला हुआ, खोया.

English.	Gondi.	Hindi.
At, <i>prep.</i>	-ते -te. [tál.	में.
Athirst, <i>adv.</i>	येत्क अस्ताल yetk as-	पियासा.
Attire, <i>v.</i>	पोड़सहताना ponr- sahtáná.	कपड़े पहिनाना.
Await, <i>v.</i>	पोसाना posáná.	मार्ग देखना, जोहना.
Awake, <i>v. i.</i>	चैले मायाना cháile máyaná.	जगाना.
Axe, <i>n.</i>	मर्स mars, टंगिया tangiyá.	कुलहाड़ी.
—(for defence)	तबिली tabilí.	फरसा.
Babe, <i>n.</i>	छौवा chhouwá.	छोटा लड़का, छोटी लड़की.
Back, <i>n.</i>	मुचुल murchul.	पीठ.
Backbone, <i>n.</i>	रिघड़ी righarí.	रीढ़.
Bag, <i>n.</i>	बटुआ batúa.	बटुआ, थैली.
Bake, <i>v.</i>	सुर्राना surráná.	संकना, पकाना.
Balance, <i>n.</i>	तखड़ी takharí.	तौलने का कांटा.
Bale, <i>v.</i>	रोस्कीना roskíná, ओजे कीआना onje kíáná.	उलचना.
Bamboo, <i>n.</i>	वदुर waddur.	बांस.
— (split up)	पहकी pahkí.	चीरा हुआ बांस.
Bank, <i>n.</i>	दल्ली dallí, खाटी khá- tí, मोंगा mongá.	बांध, ढांग, ढेर.
Bar, <i>v.</i>	मूछाना múchháná.	बन्ध करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Bar tree (<i>Ficus Indica</i>), <i>n.</i>	बेरेली <i>berelí.</i>	बड़ पेड़.
Barbati (<i>Samar robusta</i>), <i>n.</i>	चनअई <i>chanái.</i>	बरबत्ती.
Bark (of a tree),	तोल <i>tol.</i>	छाल, बकला.
Bark, <i>v.</i> [n.]	मुहचीना <i>muhchíná.</i>	भूंकना.
Barren, <i>adj.</i>	बंजवाल <i>banjwál.</i>	बांझ.
Basket, <i>n.</i>	सिकोसी <i>sikosí.</i>	टोकरा.
Bat, <i>n.</i>	चूचू <i>chúchún.</i>	चमगीदड़.
Bathe, <i>v.</i>	सपरे कीअाना <i>sapre kíáná.</i>	नहाना.
Be, <i>v.</i>	आयाना <i>áyáná,</i> मन्दाना <i>mandáná.</i>	होना, रहना.
Bead, <i>n.</i>	पन्ने <i>panne,</i> पोथी <i>po-</i>	दाना, गुरिया.
Bean, <i>n.</i>	जाटा <i>játá.</i> [thí.]	सेम.
Bear (give birth to), <i>v.</i>	वातीना <i>wátíná,</i> नत्ताना <i>nattáná.</i>	जनना.
—— fruit	सादाना <i>sádáná.</i>	फलना.
—— <i>n.</i>	अड़जाल <i>arjál.</i>	भालू.
Beard, <i>n.</i>	डाड़वा <i>dárwá.</i>	दाढ़ी.
Beat, <i>v.</i>	जीअाना <i>jíáná.</i>	मारना.
Beauty, <i>n.</i>	निक्का <i>nikká.</i>	सुन्दरता.
Because, <i>conj.</i>	बारीकि <i>bárikí,</i> इहेन लाने <i>idden lâne.</i>	क्योंकि, इस लिये.
Become, <i>v.</i>	आसी हन्दाना <i>ási handáná.</i>	हो जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Bed, <i>n.</i>	कटुल <i>kaṭul.</i>	चारपाई, खटिया.
Bee, <i>n.</i>	फूकी वीसी <i>phúki wísí,</i> कानाल वीसी <i>kánál wísí</i>	मधु माखी.
Beetle, <i>n.</i>	भंगड़ा <i>bhúṅgrá.</i>	गुब्रीला.
Before, <i>prep.</i>	मुन्ने <i>munne.</i>	पहिले, सामने.
Beg, <i>v.</i>	तलहकाना <i>talah-káná.</i>	मांगना.
Begin, <i>v.</i>	महथुर येताना <i>mah-thur yetána.</i>	आरंभ करना.
—— incept. <i>v.</i>	लातोना <i>látoná.</i>	लगना.
Behold, <i>v.</i>	हूड़ाना <i>húṛána.</i>	देखना.
Bel tree (<i>Aegle marmelos</i>), <i>n.</i>	माहका <i>máhká.</i>	बेल.
Belly, <i>n.</i>	पिर <i>pir.</i>	पेट.
Below, <i>prep.</i>	तरी <i>tarí,</i> सिररी <i>sirí.</i>	नीचे.
Ber tree (<i>Zizyphus jujuba</i>), <i>n.</i>	रेंगा <i>rengá.</i>	बेर.
Besmead, <i>v.</i>	उसाना <i>usána.</i>	लीपना.
Best, <i>adj.</i>	बेश <i>bes.</i>	उत्तम.
Bhiláwanut (<i>Se-micarpus anacardium</i>), <i>n.</i>	कोहका <i>kohká.</i>	भिलावा.
Bhindi (<i>Hibiscus esculentus</i>), <i>n.</i>	भेड़ा <i>bherá.</i>	भिंडी.
Big, <i>adj.</i>	बड़ोर <i>baror.</i>	बड़ा.

English.	Gondi.	Hindi.
Bind, <i>v.</i>	दोहताना <i>dohtána.</i>	बांधना.
Bird, <i>n.</i>	पिट्टे <i>pitte.</i>	चिड़िया.
Bit, of bridle, <i>n.</i>	करीआरी <i>kariári.</i>	जीभी.
Bite, <i>v.</i>	कस्काना <i>kaskána.</i>	काट खाना.
Bitter, <i>adj.</i>	कईताल <i>kaítál,</i> लागले <i>lágle.</i>	कड़वा.
Black, <i>adj.</i>	कड़िअल <i>karíal.</i>	काला.
Blame, <i>v.</i>	पाप लागसहताना <i>páp</i> <i>lágshatána.</i>	दोष लगाना.
Blame, <i>n.</i>	दोष <i>dosh,</i> खोट <i>khot.</i>	दोष.
Blanket, <i>n.</i>	कमड़ा <i>kamrá.</i>	कम्मल.
Bleed, <i>v.</i>	नत्तुर पोंगीना <i>nattur</i> <i>pongína.</i>	लोहू बहना.
Blight, <i>n.</i>	झिड़ी <i>jhiri.</i>	झोला, झिड़ी.
Blind, <i>adj.</i>	सूराल <i>súral.</i>	अंधा.
Blood, <i>n.</i>	नत्तुर <i>nattur.</i>	लोहू.
Blossom, <i>v.</i>	पुयाना <i>puyána.</i>	खिलना.
Blow, <i>v.</i>	ऊहकाना <i>úhkána.</i>	फूंकना, सुलगाना.
Blunt, <i>adj.</i>	बुतले मातल <i>butle</i> <i>mátal.</i>	भूतरा, भोंता.
Body, <i>n.</i>	मेन्दुल <i>mendul.</i>	शरीर.
Bog, <i>n.</i>	खान्दो <i>khándo.</i>	दलदल, धसन.
Boil, <i>v. t.</i>	अटाना <i>aṭána.</i>	उबालना.
— <i>v. i.</i>	ऊसीना <i>úsína.</i>	उबलना.
Bone, <i>n.</i>	हाड़ा <i>hára.</i>	हड्डी, हाड़.
Border, <i>n.</i>	सीवा <i>síwá.</i>	सीमा.

English.	Gondi.	Hindi.
Borrowed, <i>p. p.</i>	टड़तान <i>ṭartán.</i>	उधार लिया हुआ.
Bosom, <i>n.</i>	कोरा <i>korá.</i>	गोदी.
Both, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	और.
—— <i>adj. pron.</i>	रंटे <i>raṇṭe.</i> [<i>ḍariyá.</i>	दोनों.
Bough, <i>n.</i>	खांदा <i>kháṇḍá.</i> डरिया	डाली, शाखा.
Bound, <i>v.</i>	डहकाना <i>ḍahkáná.</i>	कूदना.
Bow, <i>v.</i>	मुरसाना <i>mursáná.</i>	भुकना.
Bowels, <i>n.</i>	पहूह <i>paddúh.</i>	अंति.
Boy, <i>n.</i>	पेड़गाल <i>pergál.</i>	लड़का.
Bracelet, <i>n.</i>	तन्नोर <i>tannor,</i> चूड़ा <i>chúrú.</i>	चूड़ी.
Bread, <i>n.</i>	साड़ी <i>sári.</i>	रोटी.
Break, <i>v. i.</i>	उरुंगाना <i>urungáná.</i>	टूटना.
—— <i>v. t.</i>	उरेहताना <i>urehtáná.</i>	फोड़ना.
Breasts, <i>n.</i>	दूदं <i>dúdún.</i>	स्तन.
Bribe, <i>n.</i>	लांच <i>lānch.</i>	घूस.
Bring, <i>v.</i>	तताना <i>tatáná</i>	लाना.
Broad, <i>adj.</i>	चक्रो <i>chakro.</i>	छौड़ा.
Broom, <i>n.</i>	कैसार <i>káisár.</i>	काड़.
Brother, <i>n.</i>	तम्मुर <i>tammur.</i>	भाई.
—— <i>-in-law, n.</i>	भाटो <i>bhátó.</i>	बहनोई.
Bruise (grain) <i>v.</i>	नोरीताना <i>noritáná.</i>	कूटना.
Bucket (of leather), <i>n.</i>	पोहरा <i>pohará.</i> [<i>armí.</i>	डोल, पुरवट.
Buffalo, <i>n.</i>	बोदाल <i>bodál,</i> अमी	बोदा, भैंस.
Bug, <i>n.</i>	नर्क <i>nark.</i>	खटमल.

English.	Gondi.	Hindi.
Bull, <i>n.</i>	सांढाल <i>sāṇḍhāl.</i>	सांड़.
Bullock, <i>n.</i>	कोंडा <i>koṇḍá,</i> कुर्रा <i>kurrá.</i>	बैल.
—— old	डोवाल <i>ḍobál.</i>	बूढ़ा बैल.
Bundle (of wood), <i>n.</i>	मौड़ी <i>mourí.</i>	बोक्का, लकड़ी का.
Burden, <i>n.</i> [<i>n.</i>	बचका <i>bachká.</i>	बोक्का, बोक्क.
Burial-ground,	मरघटी <i>marghaṭí.</i>	गाड़ने की जगह.
Burn, <i>v. i.</i>	करवाना <i>karwáná.</i>	जलना.
—— <i>v. t.</i>	मासाना <i>másáná.</i>	जलाना.
—— (as a lamp)	बोत्ताना <i>bottáná.</i>	बरना.
Burst, <i>v. i.</i>	अदसीना <i>adsíná.</i>	फूटना.
—— <i>v. t.</i>	ओहताना <i>ohtáná.</i>	फोड़ना.
Bury, <i>v.</i>	मिस्साना <i>missáná,</i> गड़सहताना <i>gar-sahtáná.</i>	गाड़ देना.
—— itself (of a thorn)	गड़ुीना <i>gaḍḍíná.</i>	गड़ जाना.
Business, <i>n.</i>	धंधो <i>dhaṇḍho.</i>	काम.
But, <i>conj.</i>	पे <i>pe.</i> [<i>nú.</i>	परन्तु.
Butter, <i>n.</i>	नोना <i>noná,</i> नैनू <i>nái-</i>	मक्खन, नैनू.
Butterfly, <i>n.</i>	फापे <i>phápe.</i>	तितरी.
Buttermilk, <i>n.</i>	कुर्रोप <i>kurrop.</i>	छाछ.
Buy, <i>v.</i>	अस्सीना <i>assíná.</i>	मोल लेना.
By (near), <i>prep.</i>	मोतिस <i>motis,</i> कर्हूम <i>karrum.</i>	निकट, पास.

English.	Gondi.	Hindi.
Cackle, <i>v.</i>	कटकटे मायाना <i>kaṭ-</i> <i>kate máyáná.</i>	कड़कड़ाना.
Calf, <i>n.</i>	पैया <i>páiyá.</i>	बछड़ा.
— (of leg), <i>n.</i>	फोटरी <i>photarí.</i>	पिंङली.
Call, <i>v.</i>	केझाना <i>keáná.</i>	बुलाना.
Calve, <i>v.</i>	नत्ताना <i>nattáná.</i>	व्याना.
Camel, <i>n.</i>	ऊट्टुम <i>úttum.</i>	ऊंट.
Camp, <i>v.</i>	रैगाना <i>ráigáná.</i>	टिकना.
Can, <i>v.</i> [<i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná.</i>	सकना.
Care of (to take),	केपाना <i>kepáná.</i>	रखाना.
Carriage, <i>n.</i>	गाड़ो <i>gáro.</i>	गाड़ी.
Cast, <i>v.</i>	नच्चाना <i>nachcháná.</i>	फेंकना.
Cat, <i>n.</i>	बीलाल <i>bílál,</i> वर्कार <i>warkár.</i>	बिल्ली, जंगली बिल्ली.
Catch, <i>v.</i>	बैयाना <i>báiyáná.</i>	पकड़ना.
Caterpillar, <i>n.</i>	भूड़सा पूड़ी <i>bhúrsá</i> <i>púrí.</i>	मकाना.
Cattle, <i>n.</i>	धोर्क <i>dhork.</i>	धोर.
Cave, <i>n.</i>	खोल <i>khol.</i>	खोह.
Certainly, <i>adv.</i>	गदने <i>gadne,</i> आई न आई <i>ái na ái.</i>	सचमुच, हो न हो.
Chaff, <i>n.</i>	कुर्मी <i>kurmí.</i>	भूसी.
Chain, <i>n.</i>	सांकर <i>sánkar.</i>	सिकड़ी.
Chair, <i>n.</i>	कुलसा <i>kulsá,</i> मछैया [<i>v.</i> <i>machháiýá.</i>	चौकी, मछिया.
Charge (a gun),	निहताना <i>nihtáná.</i>	भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Cheek, <i>n.</i>	कोड़वी <i>korwí.</i>	गाल.
Chicken, <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	मुर्गी का बच्चा.
Chide, <i>v.</i>	डबटे कीझाना <i>dabte kíáná,</i> वरेहताना <i>warehtáná.</i>	डांटना, डराना.
Child, <i>n.</i>	छौवा <i>chhouwá.</i>	बच्चा, बालक.
Chirp, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killítáná.</i>	चहचहाना.
Chisel, <i>n.</i>	पोहपी <i>pohpí.</i>	रुखानी.
Choose, <i>v.</i>	नबड़े कीझाना <i>nabre kíáná.</i>	चुनना.
Chop, <i>v.</i>	नर्काना <i>narkáná.</i>	टुकड़ा टुकड़ा करना
Christ, <i>n.</i>	ईसा मसीह <i>Ísá Masíh</i>	ईसा मसीह.
Cleanse, <i>v.</i> [<i>adj.</i>	नुर्सी येना <i>nursí yená.</i>	धोना, निर्मल करना
Clear (limpid),	छिन्नो <i>chhinno.</i>	निर्मल.
Cleave, <i>v.</i>	पैयताना <i>páiyatáná.</i>	चीरना.
Climb, <i>v.</i>	तर्गाना <i>targáná.</i>	चढ़ना.
Clothes, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrî.</i>	कपड़े.
Cloud, <i>n.</i>	बादूर <i>bádúr.</i>	बादल.
— (rain), <i>n.</i>	पिर्रे <i>pirr.</i>	मेंह का बादल.
Coat, <i>n.</i>	झंगा <i>jhangá.</i>	झंगरखा, कुत्ता.
Cock, <i>n.</i> [<i>v.</i>	घोघोड़ी <i>ghoghorî.</i>	कुक्कट, मुर्ग.
Cold (to become)	मुरंगाना <i>murangáná</i>	ठंढा हो जाना.
Cold, <i>n.</i>	पीनी <i>píní.</i>	ठंढ.
Collect, <i>v.</i>	सिकले कीझाना <i>sikle kíánd.</i> [<i>chirní.</i>	इकट्टा करना.
Comb, <i>n.</i>	गरचा <i>garchá,</i> चिरनी	कंघी.

English.	Gondi.	Hindi.
Comb (of cock),	मुकुर <i>mukur</i> .	केस.
Come, <i>v.</i> [<i>n.</i>	वायाना <i>wáyáná</i> .	आना.
Compassion, <i>n.</i>	कीऊ <i>kíú</i> .	दया, करुणा.
Complain, <i>v.</i>	ओरहन सीआना <i>or-han síáná</i> .	उलहना.
Compound, <i>a. n.</i>	वेड़ा <i>werá</i> .	इहाता.
Comprehend, <i>v.</i>	तव्वाना <i>tawwáná</i> .	समझना.
Conceal, <i>v.</i>	मक्सहताना <i>maksah-táná</i> , लुक्सहताना <i>luksah-táná</i> .	छिपाना.
Conclude, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná</i> . [<i>tál.</i>	समाप्त करना.
Concubine, <i>n.</i>	पाट कीताल <i>pát kí-</i>	रखी हुई स्त्री.
Contain, <i>v.</i>	पोढ़ाना <i>poddáná</i> , पुर्राना <i>purráná</i> .	समाना.
Contributions made daily to village herds- man, <i>n.</i>	भांडी <i>bhanrí</i> . [<i>táná</i> .	अनाज नो पतिर्दिन अहीर को दिया जाता है.
Convey away, <i>v.</i>	अर्री तताना <i>arrí ta-</i>	ले जाना.
Cook, <i>v.</i>	अटाना <i>aťáná</i> .	पकाना.
Cool, <i>adj.</i>	मुरुंगताल <i>murungtál</i> .	ठंडा.
Cord, <i>n.</i>	नोने <i>none</i> .	रस्सी.
Cork, <i>n.</i>	ठेनी <i>thení</i> .	दट्टा
Corn-mill, <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá</i> .	चक्की.

English.	Gondi.	Hindi.
Cottage, <i>n.</i>	टोपड़िया <i>topariyá.</i>	कोपड़ी.
Cotton, <i>n.</i>	कपसा <i>kapsá.</i>	कपास.
Cough, <i>n.</i>	खोकी <i>khokí</i>	खांसी, खोखी.
Cough, <i>v.</i>	काहचीना <i>káhchíná.</i>	खांसना.
Count, <i>v.</i>	लक्काना <i>lakkáná.</i>	गिनना.
Courtyard, <i>n.</i>	रचा <i>rachá.</i>	आंगन.
Cover, <i>v.</i>	मुड़ताना <i>murutáná.</i>	ढांपना.
Cover, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchchhe.</i>	ढकनी.
Cow, <i>n.</i>	मड़ा <i>mará,</i> टाली	गाय.
— (till it has calved), <i>n.</i>	पड़ा <i>paddá.</i> [tálí.	गाया.
Cow-pat, <i>n.</i>	चेना <i>chená.</i>	कण्डा.
Cowshed, <i>n.</i>	कोड़का <i>korká.</i>	गोशाला.
Crab, <i>n.</i>	येटे <i>yeté.</i>	केकड़ा.
Cradle, <i>n.</i>	उखाड़ी <i>ukháří.</i>	हिंडोला.
Crave, <i>v.</i>	पड़कीना <i>par kíná.</i>	चाहना.
Crawl, <i>v.</i>	कोड़िताना <i>koritáná.</i>	रेंगना.
Creeper, <i>n.</i>	जल्ली <i>jallí.</i>	बेलि.
◦ Crocodile, <i>n.</i>	मुगड़ाल <i>mugrál.</i>	मगर.
Crooked, <i>adj.</i>	बाकड़ाल <i>bákrál.</i>	ढेढ़ा.
Crow, <i>n.</i>	कावाल <i>káwál.</i>	कौवा.
Crow, <i>v.</i>	खूसाना <i>khúsáná.</i>	बांग देना.
Cruel, <i>adj.</i>	निठुर <i>niṭhur.</i>	निर्दय.
Cry out, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killitáná.</i>	चिल्लाना.
Cubit, <i>n.</i>	कूटा <i>kútá.</i>	हाथ भर माप.

English.	Gondi.	Hindi.
Cucumber, <i>n.</i>	अहकूम <i>ahkúm.</i>	खीरा, ककरी.
Curse, <i>v.</i>	कोसे कीआना <i>kose</i> <i>kíána.</i>	साप देना.
Curse, <i>n.</i>	बखिया <i>bakhiyá.</i>	साप.
Custom, <i>n.</i>	नेंग <i>neng.</i>	रीति, व्यवहार.
Cut, <i>v.</i>	अस्काना <i>askána,</i> कोई- आना <i>koíána.</i>	काटना, घास काटना
Dam (bank), <i>n.</i>	मोंगा <i>mongá.</i>	मोहरी.
— (in a river), <i>n.</i>	कट्टा <i>kattá.</i>	पाड़.
Dam up, <i>v.</i>	कट्टा कहताना <i>kattá</i> <i>kahtána.</i>	पाड़ बांधना.
Damp, <i>adj.</i>	वटताल <i>wattál.</i>	गीला, भीगा.
Dance, <i>v.</i>	येन्दाना <i>yendána,</i> सेह- ताना <i>sehtána.</i>	नाचना.
Darkness, <i>n.</i>	सीकाटी <i>síkátí,</i> अन्धेरा <i>andherá.</i>	अन्धेरा.
Date tree, <i>n.</i>	छतलासींदी <i>chhatlá-</i>	छुहारा.
Daughter, <i>n.</i>	मीआर <i>míár.</i> [<i>síndí.</i>	बेटी.
— -in-law, <i>n.</i>	कोड़िआड़ <i>koriár.</i>	बहू.
Dawn, <i>n.</i>	कुरकूसे <i>kurkúse.</i>	भोर.
Day, <i>n.</i>	दिन <i>din,</i> पिआल <i>piál.</i>	दिन.
— after to- morrow, <i>n.</i>	मन्ने <i>manne.</i>	परसों.
— third, <i>past</i> <i>or future.</i>	हरने <i>harne.</i>	नरसों.

English.	Gondi.	Hindi.
Day, fourth, <i>p.</i> or <i>future</i> .	पिरने <i>pirne</i> .	चौथा दिन.
— fifth, <i>past</i> or <i>future</i> .	सरने <i>sarne</i> .	पांचवा दिन.
Dead, <i>adj.</i>	साताल <i>sátál</i> .	मरा हुआ.
Decay, <i>v.</i>	कड़ीसाना <i>karísáná</i> .	सड़ना.
Deceive, <i>v.</i>	चक्का कीञ्जाना <i>chakká kíáná</i> .	धोखा देना.
Deception, <i>n.</i>	मीसा <i>mísá</i> .	मिस, बहाना.
Deer, <i>n.</i>	माञ्जोक <i>máok</i> .	हिरण, मृग.
Deity (God), <i>n.</i>	भगवान <i>bhagwán</i> .	ईश्वर, भगवान.
—— (idol), <i>n.</i>	पेन <i>pen</i> .	देव.
Delay, <i>n.</i>	जेर <i>jher</i> , अवार <i>awár</i> .	देर, बेर.
Demon, <i>n.</i>	दैथुर <i>dáithur</i> .	भूत.
Demonstrate, <i>v.</i>	हुरसहताना <i>hursah- táná</i> .	दिखाना.
Den, <i>n.</i>	ढोडुर <i>dhodur</i> , मांड़ा <i>mánṛá</i> .	मांड़.
Dense, <i>adj.</i>	संघरो <i>sanghro</i> .	घना.
Deprive, <i>v.</i>	ऊंचहताना <i>úṇchah- táná</i> .	छीनना.
Derision, <i>n.</i>	कीरी <i>kírí</i> .	ट्टा.
Descend, <i>v.</i>	रैयाना <i>ráiyáná</i> , रगगाना <i>raggáná</i> .	उतरना.
—— (to cause to), <i>v.</i>	रेहटाना <i>rehṭáná</i> .	उतारना.

English.	Gondi.	Hindi.
Despatch, <i>v.</i>	आवसहताना <i>āwsah-</i>	पहुंचाना.
Dew, <i>n.</i>	मच <i>mach.</i> [<i>táná.</i>	ओस.
Dewlap, <i>n.</i>	गर्दान <i>gardán.</i>	गलाकस्रल.
Dhák tree (<i>Bu- tea frondo- sa</i>), <i>n.</i>	मुर <i>mur.</i>	ढाक, छेजला.
Dhává tree (<i>Gristea to- mentosa</i>), <i>n.</i>	अर्मा <i>armá.</i>	धावा.
Die, <i>v.</i>	सायाना <i>sáyáná.</i>	मरना.
Diet, <i>n.</i>	टोला <i>tolá.</i>	भोजन.
Dig, <i>v.</i>	कोचिहताना <i>kochih- táná,</i> काताना <i>kátáná.</i>	खोदना.
Dip, <i>v.</i>	मुरहची सोआना <i>mu- rahchí' síáná,</i> मुरीसाना <i>murí- sáná.</i>	डुबाना.
Direction, <i>n.</i>	पट्टी <i>paṭṭí.</i>	तरफ.
Disciple, <i>n.</i>	बरुआ <i>baruá.</i>	पंडा का चेला.
Dismiss, <i>v.</i>	हन्दा सोआना <i>handá síáná,</i> पोहची सीआना <i>pohchí síáná.</i> [<i>síáná.</i>	जाने देना.
Distribute, <i>v.</i>	तूसी सोआना <i>túsí</i>	बांट देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Disturb, <i>v.</i>	खिसे कीआना <i>khise kíáná.</i>	खिझाना, छेड़ना.
Do, <i>v.</i>	कीआना <i>kíáná.</i>	करना.
Doe, <i>n.</i>	डाड़ी <i>dáři.</i>	हिरणी.
Dog, <i>n.</i>	नै <i>nái</i> , सिट्टी <i>sittí.</i>	कुत्ता, कुत्ती.
Done, to be, managed, <i>v.</i>	तूनाना <i>túnáná.</i>	बनना.
Double, <i>adj.</i>	नइपा <i>narpá.</i>	दोहरा.
Dove, <i>n.</i>	पुराज <i>purraj.</i>	पंड़की.
Down (of birds), <i>n.</i>	बूईया <i>búiyá</i> , माड़े <i>máre.</i>	रोम.
Doze, <i>v.</i>	कुर्कीना <i>kurkíná.</i>	जंघना.
Drag, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wískáná</i> , अरीताना <i>arrítáná.</i>	खेंचना, ले आना.
Draw water, <i>v.</i>	उमाना <i>umáná.</i>	पानी निकालना.
Dress (of men) <i>v.</i>	पोन्दाना <i>pondáná.</i>	पहिनना (पुरुषों के विषय में).
—(of women) <i>v.</i>	ऊहताना <i>úhtáná.</i>	पहिनना (स्त्रियों के विषय में.)
Drink, <i>v.</i>	उन्दाना <i>undáná.</i>	पीना.
—(to make to) <i>v.</i>	ऊहताना <i>úhtáná.</i>	पिलाना.
Drive in (as a stake), <i>v.</i>	उरसहताना <i>ursah-táná.</i>	गाड़ना.
Driven in (to be,) <i>v.</i>	उरसाना <i>ursáná.</i>	गड़ना.
Dry, <i>adj.</i>	वत्ताल <i>wattál.</i>	सूखा.

English.	Gondi.	Hindi.
Dry, <i>v. i.</i>	वत्ताना <i>wattáná.</i>	सूखना.
— <i>v. t.</i>	वहचहताना <i>wah -</i> <i>chaktáná.</i>	सूखाना.
Dung (cow), <i>n.</i>	सड़ापी <i>sarápí.</i>	गोबर.
Dust, <i>n.</i>	धुर्रो <i>dhurro.</i>	धूल.
Each, <i>pron.</i>	उन्दीउन्दी <i>undíundí,</i> वक्को वक्को <i>wakko</i> <i>wakko.</i>	एक एक.
Eagle, <i>n.</i>	गिधाल <i>gidhál.</i>	गिध.
Ear, <i>n.</i>	कवी <i>kawí.</i>	कान.
— (lobe of the), <i>n.</i>	लाटीकवी <i>látíkawí.</i>	कान का झुलता हुआ मांस.
Earn, <i>v.</i>	कमे कीझाना <i>kame</i> <i>kíáná.</i>	कमाना. [गहने.
Ear-ring, <i>n.</i>	तारी <i>tári.</i>	झुमका, कान के
Earth, <i>n.</i>	तोड़ी <i>torí.</i>	मिट्टी.
Ease oneself, <i>v.</i>	पेलाना <i>peláná.</i>	हगना.
Eat, <i>v.</i>	तिन्दाना <i>tindáná.</i>	खाना.
Edge, <i>n.</i>	आछी <i>áchhí.</i>	आंचल, किनारा.
Egg, <i>n.</i>	मेंड <i>menḍ,</i> मेस्क <i>mesk.</i>	अंडा, अंडे.
Elbow, <i>n.</i>	कुन्द गोहनी <i>kund</i> <i>gohní,</i> कुन्दागोह <i>kundágoh.</i>	कुहनी.
Elephant, <i>n.</i>	ऐनी <i>áiní.</i> [gane.	हाथी.
Elsewhere, <i>adv.</i>	उडे बगने <i>ure bag-</i>	और कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Empty, <i>adj.</i>	सूनो <i>súno</i> , रिन्नो <i>ritto</i> .	सूना.
— <i>v.</i>	रिन्नो कीआना <i>ritto</i> <i>kiáná</i> . [<i>táná</i> .	सूना करना.
Enclose, <i>v.</i>	वल्लहताना <i>wallah-</i>	रुंधना.
End, <i>n.</i>	छोर <i>chhor</i> . [<i>táná</i> .	अन्त.
Enlarge, <i>v.</i>	वीरसहताना <i>wírsah-</i>	बड़ा करना, बढ़ाना.
Enter, <i>v.</i>	सोड़िताना <i>sorítáná</i> .	पैठना.
Envy, <i>v.</i>	कड़वीताना <i>karwí-</i> <i>táná</i> . [<i>ná</i> .	डाह करना.
Erect, <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtá-</i>	खड़ा करना.
Err, <i>v.</i>	मरगीना <i>marginá</i> .	भूलना.
Escape, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná</i> .	बचना.
Evade, <i>v.</i>	पसीसी डायाना <i>pasísí</i>	निकलके भागना.
Even, <i>adv.</i>	गदा <i>gadá</i> . [<i>dáyáná</i> .	वैसाही, भी.
Evening, <i>n.</i>	नुल्पे <i>nulpe</i> .	सांझ.
Ever, <i>adv.</i> [<i>adv.</i>	बप्पोरे <i>bappore</i> .	कभी.
Everywhere,	बगगने <i>baggane</i> .	हर कहीं
Except, <i>prep.</i>	पोहची <i>pohchí</i> .	छोड़के.
Excrement, <i>n.</i>	पींग <i>píng</i> . [<i>kiáná</i> .	गुह, गू.
Expand, <i>v.</i>	बगड़े कीआना <i>bagre</i>	फैलाना.
Expel, <i>v.</i>	खेदे कीआना <i>khede</i> <i>kiáná</i> .	खदेड़ना.
Extinguish, <i>v.</i>	पिहताना <i>pihtáná</i> .	बुझाना.
— ed (to be), <i>v.</i>	पिराना <i>piráná</i> .	बुझना.
Eye, <i>n.</i> [<i>the</i>], <i>n.</i>	कन <i>kan</i> .	आंख.
— (pupil of	कावा <i>káwá</i> .	आंख की पुतली.

English.	Gondi.	Hindi.
Eye (dirt in the),	चिपड़ोंग <i>chipring</i> .	आंख में मैल.
Eyebrow, <i>n.</i> [<i>n.</i>	वट्टे <i>waṭṭe</i> , कुन्कुन्दा <i>kunkundá</i> .	भौं, भृकुटि.
Eyelash, <i>n.</i>	मिन्दी <i>mindí</i> .	बरोनी.
Eyelid, <i>n.</i>	कन तिपली <i>kan tiplí</i> .	पलक, पपोटा.
Fall, <i>v.</i>	अर्राना <i>arráná</i> , मो- ड़ाना <i>míráná</i> .	गिरना.
Family, <i>n.</i>	कुड़मा <i>kuramá</i> .	कुरमा, कुटुम्ब.
Famish, <i>v.</i> [<i>n.</i>	करू सायाना <i>karú</i>	भूखों मरना.
Fan, winnowing	सेती <i>setí</i> . [<i>sáyáná</i> .	सूप.
Far, <i>adv.</i>	लख <i>lakh</i> .	दूर.
Fat, <i>adj.</i>	कुरवींज <i>kurwínj</i> .	मोटा (पशुओं के
Father, <i>n.</i> [<i>n.</i>	दादाल <i>dádál</i> .	पिता. [विषय में).
Father-in-law,	मुय्या <i>muryá</i> .	ससुर.
Fear, <i>n.</i>	वरी <i>warri</i> .	डर.
Feather, <i>n.</i>	मारे <i>máre</i> .	पर, पंख.
Feed, <i>v.</i>	तिहताना <i>tihtáná</i> .	खिलाना.
Female, <i>n.</i>	आर <i>ár</i> , माई <i>mái</i> .	स्त्री.
Fence, <i>n.</i>	वेड़ा <i>weṛá</i> , कीरी <i>kíri</i> .	टट्टी.
Fever, <i>n.</i>	अर्की <i>arkí</i> .	ज्वर, तप.
Few, <i>adj.</i>	अमू <i>amú</i> , हमू <i>hamú</i> .	थोड़े.
Field, <i>n.</i>	नेली <i>nelí</i> , नेल <i>nel</i> .	खेत.
Fig, <i>n.</i>	तोया <i>toyá</i> .	गूलर.
Fill, <i>v.</i>	निहताना <i>nihtáná</i> .	भर देना.
Fill in earth, <i>v.</i>	मुहताना <i>muhtáná</i> .	मारी भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Filled (to be), <i>v.</i>	निन्नताना <i>ninnatáná.</i>	भरना.
Find, <i>v.</i> [<i>adj.</i>	पुट्टाना <i>puttáná.</i>	मिलना.
Fine (of texture)	कीनोर <i>jhínor.</i>	महीन.
Finish, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná,</i> माहताना <i>máhtáná.</i>	पूरा करना, सिद्ध करना.
Fire, <i>n.</i>	किस <i>kis.</i>	आग.
Firefly, <i>n.</i>	मिन्को <i>minko.</i>	जुगनू.
First, <i>adj.</i>	पहिलो <i>pahilo.</i>	पहिला.
Fish, <i>n.</i>	मीन <i>mín.</i>	मछली.
— frame for catching, <i>n.</i>	घुस्सुर <i>ghussur.</i>	मछली पकड़ने का ठाठ.
Five (number)	सैयूंग <i>sáiyúng.</i>	पांच.
Flax, <i>n.</i>	बैयाल <i>báiyál.</i>	सन.
Flea, <i>n.</i>	पित्ता <i>pittá.</i>	पिस्तू.
Flee, <i>v.</i>	डैसी हन्दाना <i>dáisi handáná,</i> जड़ी-ताना <i>jarítáná.</i>	भाग जाना.
Fling, <i>v.</i>	नच्छाना <i>nachchháná</i>	फेंकना.
Float away, <i>v.</i>	पोंगाना <i>pongáná.</i>	बहना.
Flood, <i>n.</i>	ऊसा <i>úsá.</i>	बाढ़.
Flour, <i>n.</i>	पिन्दी <i>pindí.</i>	आटा.
Flower, <i>n.</i>	पुंगार <i>pungár.</i>	फूल.
— <i>v.</i>	पूईना <i>púiná,</i> पोड़ीना	फूलना.
Fly, <i>n.</i>	वीसी <i>wísí.</i> [<i>poríná</i>	मक्खी.
— <i>v.</i>	पोरीताना <i>porítáná.</i>	उड़ना.

English.	Gondi.	Hindi.
Foot, <i>n.</i>	काल <i>kál.</i>	पांव.
Forest, <i>n.</i>	डोंगुर <i>ḍongur.</i>	जंगल.
Forget, <i>v.</i>	मरुंगसीञाना <i>ma-rungsíáná.</i>	भूल जाना. [को.
Fork (hay), <i>n.</i>	कुरेली <i>kurelí.</i>	कांटा घास उड़ाने
Four (number)	नालूंग <i>nálúng.</i>	चार.
Fowl, <i>n.</i> [n.]	खुरे <i>khurr.</i>	मुर्गी.
—(half-grown)	पोई <i>poi,</i> पोईज <i>poiñj.</i>	आधी मुर्गी.
Fox, <i>n.</i>	कुसत्ती <i>kusattí.</i>	लोमड़ी.
Frighten, <i>v.</i>	वरहताना <i>warrah-</i>	डराना.
Frog, <i>n.</i>	पन्ने <i>panne.</i> [táná.]	मेंडक.
From, <i>prep.</i>	-ताल <i>-tál,</i> -टाल <i>-ṭál,</i> -हड़ा <i>-hará.</i>	से.
Frost (hoar), <i>n.</i>	तुस्सार <i>tussár.</i>	पाला.
Froth, <i>n.</i>	लार <i>lár.</i>	फेन.
Fuel, <i>n.</i>	छूई <i>chhuí.</i>	ईंधन, पतली लकड़ी.
Full, <i>adj.</i>	मेण्ड <i>menr.</i>	भर.
Furrow, <i>n.</i>	कूढ़ <i>kúrh.</i>	कूँढ.
Gate, <i>n.</i>	फड़का <i>pharká.</i>	फाटक.
Gaze, <i>v.</i>	नादीना <i>nádíná.</i>	देख रहना.
Ghee, <i>n.</i>	पालनी <i>pální.</i>	घी.
Girl, <i>n.</i>	पेड़गी <i>pergí.</i>	लड़की.
Give, <i>v.</i>	सीञाना <i>síáná.</i>	देना.
Glean, <i>v.</i>	पहकाना <i>pahkáná.</i>	बिनना.
Gleanings, <i>n.</i>	सीला <i>sílá.</i>	जो बिना जाता है.

English.	Gondi.	Hindi.
Glutton, <i>n.</i>	डर्गाल <i>ḍargál.</i>	पेटू.
Gnat, <i>n.</i>	नुल्ले <i>nulle.</i>	मच्छड़.
Go, <i>v.</i>	हन्दाना <i>handáná.</i>	जाना.
— over, <i>v.</i>	अहकाना <i>ahkáná.</i>	पार उतरना.
Goat, <i>n.</i>	येटी <i>yeṭí.</i>	बकड़ी.
— (young), <i>n.</i>	बरई <i>barái.</i>	बकड़ी का बच्चा.
Gold, <i>n.</i>	सोनो <i>sono.</i>	सोना.
Gond, <i>n.</i>	कोइतोर <i>koitor.</i>	गोंड.
Gondi, <i>n.</i>	कोइयां <i>koiyán.</i>	गोंडी भाषा.
Gondin, <i>n.</i>	कोइतार <i>koitár.</i>	गोंड़िन.
Good, <i>adj.</i>	बेश <i>besb,</i> चोखो <i>cho-</i> <i>kho.</i>	अच्छा.
Gore, <i>v.</i>	कोहकाना <i>kohkáná.</i>	कौंचना.
Gourd, <i>n.</i>	परास <i>parás.</i>	लौकी.
Grain-pit, <i>n.</i>	खौँड़ी <i>khounṛí,</i> कोठी <i>koṭhí.</i>	खौं.
Gram, <i>n.</i>	हनऐक <i>hanaáik.</i>	चना.
Grandfather, <i>n.</i>	आजाल <i>ájál.</i>	दादा.
—— great, <i>n.</i>	अक्को <i>akko.</i>	दादा का पिता.
Grass, <i>n.</i>	जाड़ी <i>jáṛí.</i>	घास.
Grasshopper, <i>n.</i>	फाफे <i>pháphe.</i>	टिड्डा.
Grave, <i>n.</i>	मर्घट <i>marghaṭ.</i>	समाधि.
Graze, <i>v. t.</i>	मेहताना <i>mehtáná.</i>	चराना.
Grind, <i>v.</i>	नोराना <i>norráná.</i>	पीसना.
Groan, <i>v.</i>	कहली कीआना <i>kahlí</i> <i>kíáná.</i>	कहरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Grow (of plants), <i>v.</i>	पिरीना <i>piríná</i> , बोर- साना <i>borsáná</i> .	उगना.
Guest, <i>n.</i>	वर्त्तल <i>warttál</i> .	पाहुन.
Hail, <i>n.</i>	ओरा <i>orá</i> .	ओला.
Hair, <i>n.</i>	चुट्टिंग <i>chutṭing</i> .	बाल.
Hand, <i>n.</i>	कै <i>kái</i> .	हाथ.
Hang, <i>v. i.</i>	उरमे मायाना <i>urme</i> <i>máyáná</i> .	लटकना.
—— <i>v. t.</i>	कोचे कीआना <i>kon-</i> <i>che kíáná</i> .	लटकाना.
Hare, <i>n.</i>	मोलोल <i>molol</i> .	खर्गोश.
Harvest, <i>n.</i> [<i>n.</i>	कोईआना <i>koíáná</i> .	लवने का काल.
Hatching (hen),	काड़ा <i>kárá</i> .	सेवती हुई मुर्गी.
He, <i>pron.</i>	ओर <i>or</i> .	वह.
Head, <i>n.</i>	तला <i>talá</i> .	सिर.
Heap, <i>n.</i>	रास <i>rás</i> , रासी <i>rásí</i> .	ढेर.
—— <i>v.</i>	सूर कीआना <i>súr</i> <i>kíáná</i> .	ढेर करना.
Hear, <i>v.</i>	केंजाना <i>kenjáná</i> .	सुनना.
Heat (sun's), <i>n.</i>	अदी <i>adí</i> .	घाम, धूप.
Heat, <i>v.</i>	कासाना <i>kásáná</i> , का- सहताना <i>kásah-</i> <i>táná</i> .	गरम करना, तपाना.
Heaven, <i>n.</i>	बैकुण्ठ <i>báikunt</i> , जामू दीप <i>jámú díp</i> .	परलोक, बैकुण्ठ.

English.	Gondi.	Hindi.
Heavy, <i>adj.</i>	पोहटा <i>pohṭá.</i>	भारी.
Heel, <i>n.</i>	डांका <i>dāṅká.</i>	एड़ी.
Heifer, <i>n.</i>	पड्डा <i>padḍá.</i>	बखिया.
Hell, <i>n.</i>	नरक <i>narak.</i>	पाताल.
Hence, <i>adv.</i>	इग्गाटाल <i>iggátál,</i> इग्गाहड़ा <i>iggáha-</i>	यहां से.
Herdsman, <i>n.</i>	कोपाल <i>kopál.</i> [<i>rá.</i>	अहीर.
Here, <i>adv.</i>	इग्गा <i>iggá.</i>	यहां.
Hide, <i>v. i.</i>	मक्काना <i>makkáná.</i>	छिप जाना.
— <i>v. t.</i>	मकसहताना <i>maksah-</i> <i>táná.</i>	छिपाना.
High, <i>adj.</i>	लम्बो <i>lambo,</i> बही	ऊंचा.
Hill, <i>n.</i>	कुड़ <i>kuru.</i> [<i>baddí.</i>	ढीला.
Him, <i>pron.</i>	ओन <i>on.</i>	उसको.
Hindi, <i>n.</i>	कोष <i>kosh.</i>	हिन्दी भाषा.
Hindu man, <i>n.</i>	कोषुर <i>koshur.</i>	हिन्दू पुरुष.
— woman, <i>n.</i>	कोषतार <i>koshtár.</i>	हिन्दू स्त्री.
Hireling, <i>n.</i>	कबाड़ेक <i>kabárek.</i>	ठिकहा.
Hither, <i>adv.</i>	हिक्के <i>hikke.</i>	इधर.
Hole, <i>n.</i>	छड़का <i>chharká,</i> दसना <i>dasná.</i>	छेद.
Hone, <i>n.</i>	मसान <i>masán.</i>	सान.
Honey, <i>n.</i>	कानल <i>kánal.</i>	मधु.
Horn, <i>n.</i>	कोर <i>kor.</i>	सिंग.
Horse, <i>n.</i>	कोड़ा <i>korá.</i>	घोड़ा.
Hot, <i>adj.</i>	कास्ताल <i>kástál.</i>	गरम, तप्त.

English.	Gondi.	Hindi.
House, <i>n.</i>	रोन <i>ron.</i>	घर.
How? <i>adv.</i>	बहवा <i>bahbá.</i>	कैसा.
How many? <i>adv.</i>	बचाले <i>bachále.</i>	कितने.
Hunger, <i>n.</i>	करु <i>karú.</i>	भूख.
Husband, <i>n.</i>	मोइदो <i>moido.</i>	पति.
—'s brother, <i>n.</i>	सीरन्दू <i>sírandú.</i>	पति का भाई.
Hut, <i>n.</i>	फाला <i>jhálá.</i>	कोपड़ी.
I, <i>pron.</i>	नन्ना <i>nanná.</i>	मैं.
Illness, <i>n.</i>	बिजारी <i>bijári.</i>	बीमारी.
In, <i>prep.</i>	-टे - <i>te</i> , -ते - <i>te.</i>	में.
Insect, <i>n.</i>	पुड़ी <i>purí.</i>	कीड़ा.
Insert, <i>v.</i>	कोंचेकी सीझाना <i>konchekí síáná.</i>	डाल देना.
Inside, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá.</i> [ná.	भीतर.
Instruct, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i>	सिखाना.
Intrude, <i>v.</i>	नंगाना <i>nengáná.</i>	घुस जाना.
Iron, <i>n.</i>	कच्ची <i>kachchí.</i>	लोहा.
It, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	यह, वह.
Itch, <i>n.</i>	खस <i>khas.</i>	खुजली, खाज.
Jackal, <i>n.</i>	कोल्हयाल <i>kolhayál.</i>	सियाल, लड़ैया.
Jar (earthen), <i>n.</i>	कुरवी <i>kurwí.</i>	घड़ा.
Jester, <i>n.</i>	करवाल <i>karbál.</i>	ठठोल.
Jugnu, <i>n.</i>	कोइतार <i>koitár.</i>	जुगनू.

English.	Gondi.	Hindi.
Junhári, <i>n.</i>	ज्वार्क <i>jwárk.</i>	जुनहारी.
Kacharia (<i>Hedy- chium spica- tum</i>), <i>n.</i>	बोदेला <i>bodelá.</i>	कचरी.
Khalí, <i>n.</i>	पाकी <i>pákí</i> , ढेप <i>dhep.</i>	खली.
Khamer tree (<i>Gmelina ar- borea</i>).	खुर्सी <i>khursí.</i>	खमेर, खुमहेर.
Khichari, (<i>Zizy- phus jujuba</i>),	लपसा <i>lapsá.</i>	खिचड़ी.
Kill, <i>v.</i> [n.]	जोहकाना <i>johkáná</i> , जीझाना <i>jíáná.</i>	मारडालना, मारना.
Kiss, <i>v.</i>	नौडाना <i>noṇḍáná.</i>	चूमना.
Knead, <i>v.</i>	पिस्काना <i>piskáná.</i>	सानना.
Knee, <i>n.</i>	मुरटोला <i>murtólá.</i>	घुट्टा.
Kneecap, <i>n.</i>	टवड़ी <i>tawarí.</i>	घुटने की चक्री.
Know, <i>v.</i>	पुन्दाना <i>pundáná.</i>	जानना.
Kodo-grain (<i>Paspalum Kora</i>), <i>n.</i>	कुद्दा <i>kuddán.</i>	कोदों.
Kush-grass, <i>n.</i>	घानाड़ी <i>ghánáří.</i>	कूश घास.
Kutki-grain (<i>Panicum miliare</i>), <i>n.</i>	कोहला <i>kohalá.</i>	कुठकी.

English.	Gondi.	Hindi.
Laugh, <i>v.</i>	कंवाना <i>kanwáná.</i>	हसना.
Lazy, <i>adj.</i>	कुढ़ियाल <i>kurhiyál.</i>	आलसी.
Lead, <i>v.</i>	मुन्ने ताकीना <i>munne</i>	आगे चलना.
Leaf, <i>n.</i>	आकी <i>ákí.</i> [<i>tákiná.</i>	पत्ता.
Leak, <i>v.</i>	वड़ाना <i>waráná.</i>	चूना.
Leap, <i>v.</i>	डहकाना <i>dahkáná.</i>	कूदना.
Learn, <i>v.</i>	कर्रिताना <i>karritáná.</i>	सीखना.
Leather, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Leg, <i>n.</i>	पोटरी <i>potarí.</i>	टांग, गोड़.
Lentil, <i>n.</i>	दारी <i>dárí.</i>	दाल.
Leopard, <i>n.</i>	चीताल <i>chítál.</i>	चीता.
Liar, <i>n.</i>	लबड़ाल <i>labrál.</i>	लबाड़, झूठा.
Lick, <i>v.</i>	नाकीना <i>nákiná.</i>	चाटना.
Lid, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchchhe.</i>	ढकना.
Lie down (of animals), <i>v.</i>	पट्टीना <i>pattíná.</i>	लेटना (पशुओं के विषय में).
Light, <i>n.</i>	वेड़ची <i>werchí.</i>	ज्योति.
Light, <i>adj.</i> [<i>v.</i>	अखड़ो <i>akharo.</i>	हलका.
Lighten (flash),	मिरसालना <i>mirsálná.</i>	चमकना.
Lightning, <i>n.</i>	गाज <i>gáj.</i>	बिजली.
Like, <i>prep.</i>	घाई <i>ghaín.</i>	समान, नाई.
Lip, <i>n.</i>	सिलवी <i>silwí.</i>	झोंठ.
Little, <i>adj.</i>	छुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
—— <i>a.</i>	अमुहच <i>amuhach.</i>	थोड़ा सा.
Live, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná.</i>	जीना.
Liver, <i>n.</i>	तड़ाकी <i>taráki.</i>	कलेजा.

English.	Gondi.	Hindi.
Lizard, <i>n.</i>	उरूम <i>urrum.</i>	झिपकली.
—— (large), <i>n.</i>	डोक़े <i>dokke.</i>	गिरगिट.
Log (of wood), <i>n.</i>	डूंडा <i>dúnṛá.</i> [ni.	लकड़.
Loins, <i>n.</i>	नन <i>nan</i> , नन्नी <i>nan-</i>	कमर, कटि.
Loose (cattle), <i>v.</i>	तासाना <i>tásáná.</i>	छूटा देना.
Loosed (to be), <i>v.</i>	रेंगीना <i>renḡíná.</i>	छूटना.
Lose (the way) <i>v.</i>	बहके मायाना <i>bahke</i> <i>máyáná.</i>	भटक जाना, भूलना.
Lota (a brass vessel), <i>n.</i>	चरू <i>charú.</i>	लोटा.
Louse, <i>n.</i>	बोत्ता <i>bottá.</i> [paṛkí.	जूं.
——'s eggs, <i>n.</i>	सीर्क <i>sírk</i> , पड़की	लीख.
Lungs, <i>n.</i>	पिपसा <i>pipsá</i> , पिस्ता <i>pistá.</i>	फेफड़े.
Mad, <i>adj.</i>	बैहाल <i>báihál.</i>	बावला.
Mahulain creeper (<i>Bauhinia Vahlii</i>), <i>n.</i>	पाउर <i>páur.</i>	महुलाइन.
Mahua tree (<i>Bassia latifolia</i>), <i>n.</i>	इड़ <i>irú.</i>	महुआ.
Maina bird (<i>Gracula religiosa</i>) <i>n.</i>	सालो <i>sálo.</i>	मैना.
Maize, <i>n.</i>	जन्ना <i>janná.</i>	भुट्टा.
Man, <i>n.</i>	मान्वाल <i>mánwál</i> , माइसाल <i>mársál.</i>	मनुष्य.

English.	Gondi.	Hindi.
Mangoe tree (<i>Mangifera Indica</i>), <i>n.</i>	मरका <i>marká</i> .	आम.
Mankind, <i>n.</i>	माइसालोर <i>mársálor</i> .	मनुष्यजाति.
Manure, <i>n.</i>	खर्सी <i>kharsí</i> .	खाद.
Many <i>adj.</i>	वल्ले <i>walle</i> .	बहुत.
As many as	बच्चो <i>bachcho</i> .	जितने.
Market, <i>n.</i>	हाटुम <i>háṭum</i> .	बाज़ार, हाट.
Marriage, <i>n.</i> [<i>n.</i>	मड़मिं <i>marmin</i> .	बिवाह.
Masúr (<i>cicerlens</i>)	मसूरके <i>masúrk</i> .	मसूर की दाल.
Mat, <i>n.</i>	कत्तो <i>kattí</i> .	चटाई.
Meal, early morning.	बसिया <i>basiyá</i> .	तड़के का भोजन.
— ten o'clock.	जावा <i>jáwá</i> .	दस बजे का भोजन.
— three o'clock.	मड़ैया <i>maráiyá</i> .	तीन बजे का भोजन.
— evening.	बियारी <i>biyárá</i> .	सांझ का भोजन.
Mean, <i>adj.</i>	ऊतार <i>útár</i> .	नीच.
Meat, <i>n.</i>	संवी <i>sanwí</i> .	मांस.
Medicine, <i>n.</i>	मत <i>mat</i> . [<i>táná</i> .	दवा, औषध.
Meet, <i>v.</i>	पुरसहताना <i>pursah-</i>	मिल जाना.
Melt, <i>v.</i>	घुरे मायाना <i>ghure máyáná</i> , कड़ी- ताना <i>karítáná</i> .	गल जाना.
Mend, <i>v.</i>	साजी कीञ्जाना <i>sáji kíáná</i> .	संवारना, सुधारना.
Mid-day, <i>n.</i>	धूपर <i>dhúpar</i> .	दो पहर.

English.	Gondi.	Hindi.
Milk, <i>n.</i>	पाल <i>pál.</i>	दूध.
— <i>v.</i>	पीराना <i>píráná.</i>	दुहना.
Mill (hand), <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá.</i>	चक्की.
Mist, <i>n.</i>	कूहरा <i>kúhará.</i>	कुहासा.
Mix, <i>v.</i>	खोई कीञ्जाना <i>khoí</i>	मिलाना.
Moan, <i>n.</i>	धाँई <i>dhání.</i> [<i>kíáná.</i>	बिलाप, हाहाकार.
Moon, <i>n.</i>	चन्दमाल <i>chandar-</i> <i>mál, नलेंज nalenj</i>	चन्द्रमा, चान्द.
More, <i>adv.</i>	उड़े <i>ure.</i>	और, अधिक.
Morning, <i>n.</i>	बुनसारी <i>bunsári,</i> सकाड़ी <i>sakáří.</i>	बिहान, प्रातहकाल.
Morrow, <i>n.</i>	नर्कई <i>narkaiñ.</i>	कल.
Mortar, <i>n.</i>	सहकी <i>sahkí.</i>	उखली.
Moss, <i>n.</i>	बुछ्छी <i>buchchhi.</i>	काई.
Mother, <i>n.</i>	दाई <i>dái,</i> अवहरी <i>avharí.</i>	माता, मा.
— -in-law, <i>n.</i>	पोयार <i>poyár.</i>	सास.
Mountain, <i>n.</i>	मट्टा <i>matṭá.</i>	पहाड़.
Mouse, <i>n.</i>	अल्ली <i>allí.</i>	चूहा.
Mouth, <i>n.</i>	दुडी <i>tudí.</i>	मुंह.
Much, <i>adj., adv.</i>	नक्का <i>nakká.</i>	बहुत, बहुतसा.
As much as	बच्चोर <i>bachchor.</i>	जितना.
Mud, <i>n.</i>	चिकला <i>chiklá.</i>	कीचड़.
Mundi grain (<i>Sphæranthus</i> <i>Indicus</i>), <i>n.</i>	कैमा <i>káimá.</i>	मुगड़ी.

English.	Gondi.	Hindi.
Musk-rat, <i>n.</i>	छूचो <i>chhúcho.</i>	छचून्दर.
Must, <i>v.</i>	चाही <i>cháhí.</i>	चाहिये.
Mustard.	सरसवा <i>sarsawá.</i>	सरसों.
My, <i>pron.</i>	नावोर <i>náwor</i> , नावा <i>náwá.</i>	मेरा, मेरी.
Nail (finger), <i>n.</i>	तिरिंज <i>tirínj.</i>	नख.
Naked (to be), <i>v.</i>	कुराके मायाना <i>kurá- ke máyáná.</i>	नंगा होना.
Name, <i>n.</i>	पड़ोल <i>parol.</i>	नाम.
—— <i>v.</i>	पड़ोल वीसाना <i>parol wísáná.</i>	नाम लगाना.
Navel, <i>n.</i>	गुदि <i>gudi.</i> [<i>mutis.</i>	नाभी.
Near, <i>prep., adv.</i>	करूम <i>karrum</i> , मुटिस	निकट, पास.
Neck, <i>n.</i>	घोंगा <i>ghongá</i> , वरेर <i>warer.</i>	गर्दन, गला.
— (nape of), <i>n.</i>	गिछरी <i>gichhari.</i>	गुह्नी.
Necklace (men's), <i>n.</i>	दुम्मे <i>dumme.</i>	माला पुरुषोंका.
— (women's), <i>n.</i>	पोती <i>potí.</i>	माला स्त्रियोंका.
Nephew, <i>n.</i>	सन्नीमरी <i>sannímarrí.</i>	भतीजा, भान्सा.
Nerve, <i>n.</i>	चीरा <i>chirá.</i>	नाड़ी, सिरा.
Nest, <i>n.</i>	गोदा <i>godá.</i> [<i>hille.</i>	घोंसला.
Never, <i>adj.</i>	बप्पुरे हिह्ले <i>bappure</i>	कभी नहीं.
New, <i>adj.</i>	नमतल <i>namtal</i> , पूनल <i>púnal.</i>	नया.
Night, <i>n.</i>	नर्का <i>narká.</i>	रात.

English.	Gondi.	Hindi.
No, <i>adv.</i>	हिह्ले <i>hille</i> , मिन्ने <i>min-ne</i> . [<i>kíáná</i> .	नहीं, मत. [ना.
Nod, <i>v.</i>	नवे कीञ्जाना <i>nawe</i>	सिर झुकाना, नवा-
Noise, <i>n.</i>	लेंग <i>leng</i> .	शब्द.
None, <i>adj.</i>	बहे हिह्ले <i>badde hille</i> .	कोई नहीं.
Nose, <i>n.</i>	मस्सोर <i>massor</i> .	नाक.
— (bridge of) <i>n.</i>	नखदण्डी <i>nakhdandí</i>	
Now, <i>adv.</i>	इंगा <i>ingá</i> , इन्देके <i>in-deke</i> , इसारी <i>is-ári</i> . [<i>hille</i> .	अब, अभी.
Nowhere, <i>adv.</i>	बगगने हिह्ले <i>baggane</i>	कहीं नहीं.
Number, <i>v.</i>	काहताना <i>káhtáná</i> .	गिनना.
Offspring, <i>n.</i>	छौवा पूठां <i>chhouwá</i>	लड़केवाले.
Oil, <i>n.</i>	नी <i>ní</i> . [<i>pútán</i> .	तेल.
— vessel, <i>n.</i>	डुड़वा <i>durawá</i> .	बोर.
Old, <i>adj.</i>	जुन्नल <i>junnál</i> .	पुराना.
On, <i>prep.</i>	परों <i>parro</i> .	पर.
One, (number)	उन्दी <i>undí</i> . [<i>gondlí</i> .	एक.
Onion, <i>n.</i>	उल्ली <i>ullí</i> , गोंडली	पियाज.
Open, <i>adj.</i>	उगड़े मातल <i>ugare</i>	खुला हुआ.
Or, <i>conj.</i>	धों <i>dhoṇ</i> . [<i>mátal</i> .	या, वा.
Order, <i>v.</i>	कच्ची सीञ्जाना <i>kachchí síáná</i> . [<i>máwá</i> .	आज्ञा देना.
Our, <i>pron.</i>	मावोर <i>máwor</i> , मावा	हमारा, हमारी.
Oven, <i>n.</i>	सदोली <i>sadolí</i> .	चूल्हा.

English.	Gondi.	Hindi.
Owl, <i>n.</i>	फूसरा <i>phúsará.</i>	उल्लू.
Pagri, <i>n.</i>	फेटा <i>phetá.</i>	पगड़ी.
Pair, <i>n.</i>	रखड़े <i>rande,</i>	रखड़े जोड़े, दोनों.
	[<i>n.</i> <i>rante.</i>	
Pankha (caste),	गांडाल <i>gánrál.</i>	पंखा जाति.
Parched grain, <i>n.</i>	फूटांग <i>phutáng.</i>	भूजा हुआ अनाज.
Pardhan (caste),	पानाल <i>pánál.</i>	परधान.
Parrot, <i>n.</i> [<i>n.</i>	सिड़ी <i>sirí,</i> माटे <i>máte.</i>	सूझा, तोता.
Part, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i>	भाग, टुकड़ा.
Partridge, <i>n.</i>	ककरांज <i>kakránj.</i>	तीतर.
Pass out, <i>v.</i>	पपीताना <i>papítáná.</i>	निकल जाना.
Patch, <i>n.</i>	थिगड़ा <i>thigrá.</i>	कपड़े का टुकड़ा.
Path, <i>n.</i>	सरी <i>sarí.</i>	रास्ता, मार्ग.
Pea, <i>n.</i>	बुटरा <i>butará.</i>	मटर.
Peacock, <i>n.</i>	मल <i>mal.</i>	मोर.
Penjh (cooked food), <i>n.</i>	जावा <i>jáwá.</i>	पेन्क.
Perhaps, <i>adv.</i>	बसेकने <i>basekne.</i>	कदाचित्.
Perspiration, <i>n.</i>	ईपुर <i>ípur.</i>	पसीना.
Pestle, <i>n.</i>	उस्काल <i>uskál.</i>	मूसल.
Pig, <i>n.</i>	पद्दी <i>paddí.</i>	सूअर.
— (devoted to Narayan Deo), <i>n.</i>	लाड़ो <i>láro.</i>	जो नारायन को चढ़ा- या जाएगा.

English.	Gondi.	Hindi.
Pig (devoted to the sun), <i>n.</i>	सुरजाल <i>surjál.</i>	जो सूरज को चढ़ाया जाएगा.
Pigeon, <i>n.</i>	पारेवा <i>párewá</i> , हरला <i>harlá.</i>	कबूतर, हारिल.
Pillar, <i>n.</i>	सरा <i>sará.</i>	खंभा.
Pipal tree (<i>Ficus religiosa</i>), <i>n.</i>	आली <i>áli.</i>	पीपल.
Pipe (for smoking), <i>n.</i>	चिलम <i>chilam.</i>	चिलम.
Pit, <i>n.</i> [ing), <i>n.</i>	कुदरा <i>kudrá.</i>	कुंड, गढ़ा.
Pitcher, <i>n.</i>	सोरा <i>sorá.</i>	घड़ा.
—— red (for water), <i>n.</i>	मल्ला <i>mallá.</i>	लाल घड़ा.
—— black (for cooking), <i>n.</i>	कुड़वी <i>kurwí.</i>	काला घड़ा.
Place, <i>v.</i>	इराना <i>irráná.</i>	रखना.
Plate, <i>n.</i> [<i>n.</i>	धनिया <i>dhaniyá.</i>	घाती.
—— of leaves,	कूनी <i>kúni.</i>	पत्तों का पात्र.
—— of leaves, (small), <i>n.</i>	डुप्पा <i>duppá.</i>	पत्तों का छोटा पात्र.
Play, <i>v.</i>	कर्साना <i>karsáná.</i>	खेलना.
Plough, <i>v.</i>	उड़ाना <i>uráná.</i>	जोतना.
—— <i>n.</i>	नांगेल <i>nángel.</i>	हल.
Pod, <i>n.</i>	सेंगा <i>sengá.</i>	छीमी.
Poison, <i>n.</i>	माहुर <i>máhur.</i>	विष, माहुर.
Pork, <i>n.</i>	पद्दी ता संवी <i>paddí tá sanwí.</i>	सूअर का मांस.

English.	Gondi.	Hindi.
Pound, <i>v.</i>	उस्साना <i>ussáná.</i>	कूटना, पीसना.
Pour, <i>v.</i>	कोहरे कीआना <i>kohare kiáná. [síáná.</i>	बहाना.
— out, <i>v.</i>	तोरसी सीआना <i>torsi</i>	उंडेलना.
Powerful, <i>adj.</i>	साबुर <i>sábur.</i>	प्रबल, बली.
Preach, <i>v.</i>	वहताना <i>wahtáná,</i> केचहताना <i>ken- chahtáná.</i>	बताना, सुनाना.
Press, <i>v.</i>	अदमाना <i>admáná.</i>	दबाना.
Pull, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wískáná.</i>	खिंचना.
Put, <i>v.</i>	दोस्साना <i>dossáná.</i>	धरना.
— out, <i>v.</i>	ठंडाना <i>thanṛáná.</i>	निकालना.
Putrid, <i>adj.</i>	सौवताल <i>souwtál.</i>	सड़ा.
Quail, <i>n.</i>	ऊती <i>úti.</i>	बटेर.
Quarrel, <i>v.</i>	तरेहताना <i>tarehtáná.</i>	लड़ना.
Quickly, <i>adv.</i>	जपने <i>japne,</i> निची निची <i>nichí nichí.</i>	जलदी.
Rag, <i>n.</i>	पड़या <i>paryá.</i>	चिपड़ा.
Rain, <i>n.</i>	पिरि <i>pirr.</i>	मेंह.
Rainbow, <i>n.</i>	गोरा <i>gorá.</i>	रामधनुष.
Raw, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál.</i>	कच्चा.
Razor, <i>n.</i>	मजिआ <i>majiá.</i>	उस्तुरा, छूरा.
Reach, <i>v.</i>	अव्वाना <i>awwáná.</i>	पहुंचना.
Reap, <i>v.</i>	कुय्याना <i>kuyyáná.</i>	लवना, काटना.
Receive, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.

English.	Gondi.	Hindi.
Reed-pen, <i>n.</i>	मरिआ <i>mariá</i> . [ná.	भरु.
Rend, <i>v.</i>	सरहेताना <i>sarrahtá-</i>	फाड़ना.
Rent, <i>p. part.</i>	सर्ते <i>sart</i> . [ná.	फाड़ा हुआ.
Rescue, <i>v.</i>	पिसेहताना <i>pisehtá-</i>	बचाना. [लेना.
Rest, <i>v.</i>	रोमीना <i>romíná</i> .	सुस्ताना, विश्राम
Return, <i>v.</i>	मल्लाना <i>malláná</i> .	लौटना.
Reveal, <i>v.</i>	हूइसहताना <i>húrsah-</i>	दिखाना.
Rice (in field), <i>n.</i>	वंजी <i>wanjí</i> . [táná.	धान.
— (in grain), <i>n.</i>	परईक <i>paraík</i> .	चावल.
— (broken in grinding), <i>n.</i>	नूका <i>núká</i> .	कन्की.
— (cooked), <i>n.</i>	गाटो <i>gáto</i> .	भात.
Rick, <i>n.</i>	पकी <i>pakí</i> , पुंजा <i>punjá</i>	गंजी.
Ring, <i>n.</i>	मुद्दा <i>muddá</i> .	अंगूठी.
Ripe, <i>adj.</i>	पंडतल <i>panṭal</i> .	पक्का.
— (to be), <i>v.</i>	पणडीना <i>pandíná</i> .	पक (ग)ाना.
Roast, <i>v.</i>	बुर्साना <i>bursáná</i> .	भूनना.
Root, <i>n.</i>	सीड़ <i>sír</i> .	जड़.
— (up), <i>v.</i>	तहक सीअताना <i>ta-</i> <i>hak síatáná</i> .	उखाड़ना.
— (used in the worship of Bará Deo), <i>n.</i>	नन्द माटी <i>nand</i> <i>máti</i> .	एक तरह का खान्दा.
Rope (with which cattle are tied), <i>n.</i>	दामनी <i>dámní</i> .	गिरईया.

English.	Gondi.	Hindi.
Rot, <i>v. i.</i>	कड़ीताना <i>karítáná.</i>	सड़ना.
— (cause to), <i>v. t.</i>	कड़ी सीञताना <i>karí síatáná.</i>	सड़ाना.
Rough ground, <i>n.</i>	दलहक टिकड़ा <i>dal- hak tīkrá.</i>	जंजी नीची भूमि.
Rub, <i>v.</i>	सोकाना <i>sokáná,</i> मरेहताना <i>mareh- táná.</i>	मलना.
Rubbish, <i>n.</i>	विञ्जार <i>wiár.</i>	कचरा, कूड़ा.
Run, <i>v.</i>	विताना <i>witáná.</i>	दौड़ना.
— (away), <i>v.</i>	डैयाना <i>ḍáiyáná,</i> सो- ड़िताना <i>sorítáná.</i>	भागना.
Sacrifice, <i>v.</i>	तरहताना <i>tarahtá- ná,</i> बधे कीञाना <i>badhe kíáná.</i>	चढ़ाना, बध करना.
Saddle, <i>n.</i>	खोगुर <i>khogúr.</i>	खोगोर.
Saj tree (<i>Termin- alia tomen- tosa</i>), <i>n.</i>	मरु <i>marú.</i>	साज.
Sand, <i>n.</i>	बारु <i>bárú.</i>	बालू.
Sand-fly, <i>n.</i>	नुल्ले <i>nulle.</i>	भुनगा, मच्छड़.
Say, <i>v.</i>	इन्दाना <i>indáná,</i> वन्कीना <i>wankíná,</i> कत्ताना <i>kattáná.</i>	कहना, बोलना.
Schism, <i>n.</i>	ओर्तल <i>ortál.</i>	फूटा हुआ.
Scorpion, <i>n.</i>	मिच्छो <i>michchho.</i>	बिच्छू.

English.	Gondi.	Hindi.
Scratch, <i>v.</i> [<i>v.</i>	ताड़कीना <i>tárkíná.</i>	खरोटना, नोचना.
— (violently),	कूचीना <i>kúchíná.</i>	बल से खरोटना.
Search for, <i>v.</i>	मिरहकाना <i>mirah-káná.</i>	ढूँढ़ना.
See, <i>v.</i>	हूड़ाना <i>hūráná,</i> ना- डीना <i>náriná.</i>	देखना.
Seed, <i>n.</i>	विज्जा <i>wijjá.</i> [<i>táná.</i>	बीज.
Seize, <i>v.</i>	बैसी तताना <i>báisí ta-</i>	पकड़ लेना.
Self (in 2nd & 3rd pers.), <i>pro.</i>	तन्ना <i>tanná,</i> तन्वा <i>tanwá.</i>	अपना.
Sell, <i>v.</i>	ममीताना <i>mamítáná.</i>	बेचना.
Send, <i>v.</i>	रोहताना <i>rohtáná.</i>	भेजना.
Set, <i>v.</i>	इरीना <i>irráná.</i>	रखना, धरना.
— (of sun), <i>v.</i>	मुरीताना <i>murítáná.</i>	डूबना.
Seven (number)	येडंग <i>yerúng.</i>	सात.
Sew, <i>v.</i>	वलेचाना <i>walcháná.</i>	सीना.
Shade, <i>n.</i>	धर्मी <i>dharmí,</i> अडाम <i>adám.</i>	छाया, छाड़. [दबाना.
Shampoo, <i>v.</i>	गोसली कीअाना <i>gos-</i>	अंगोंको हाथ से
Share, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i> [<i>alí kíáná.</i>	अंश, बांट.
Sharpen, <i>v.</i>	मस्सीताना <i>massítáná</i>	चोखा करना.
She, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (स्त्रीलिंग).
Sheep, <i>n.</i>	गड़ार <i>garár.</i>	भेड़ी.
Shelter, <i>n.</i>	सोन्दी <i>sondí.</i>	छाड़.
Shoe, <i>n.</i>	सरपो <i>sarpo.</i>	जूता, जूती.
— to put on, <i>v.</i>	करीना <i>karráná.</i>	जूती लगाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Short (of stature), <i>adj.</i>	बुटराल <i>butrál.</i>	नाटा.
Shoulder, <i>n.</i>	सट्टा <i>sattá.</i> [ná.	कान्धा.
Shut down, <i>v.</i>	मुड़िहताना <i>murih-tá-</i>	ढांपना.
Sickle, <i>n.</i>	सटाड़ <i>satár.</i>	हंसुआ.
Side, <i>n.</i>	पट्टी <i>pattí.</i>	ओर, तरफ.
Silence ! <i>inter.</i>	कम्मके <i>kammeke.</i>	चुप.
Simple, <i>adj.</i>	भोरो <i>bhoro.</i>	भोला, भोरा.
Sing, <i>v.</i>	वाराना <i>wáraná.</i>	गाना.
Sink, <i>v.</i>	मुरंगाना <i>murangáná</i>	डूबना.
Sister, <i>n.</i>	दीदी <i>dídí.</i>	बहिन, सखी.
— (younger), <i>n.</i>	सेलार <i>selár.</i>	छोटी बहिन.
— (elder), <i>n.</i>	तक्का <i>takká.</i>	बड़ी बहिन.
Sit, <i>v.</i>	उदीना <i>udíná.</i> [táná.	बैठना.
— (cause to), <i>v.</i>	उच्चहताना <i>uchchah-</i>	बैठाना.
Six (number)	सारुंग <i>sárúng.</i>	छः.
Skin, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Slay, <i>v.</i>	जोहकाना <i>johkáná.</i>	मार डालना.
Sleep, <i>n.</i>	कुर्की <i>kurkí.</i>	नीन्द.
— <i>v.</i>	सुंजीना <i>sunjíná,</i> नर्मीना <i>narmíná.</i>	सोना.
— heavily, <i>v.</i>	कुर्कीना <i>kurkíná.</i>	ऊंघना.
Slip, <i>v.</i>	घसररी मायाना <i>ghasrí</i> <i>máyáná.</i>	खिसकना.
Small, <i>adj.</i>	छुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
Smell, <i>v. i.</i>	दैंगाना <i>dáingáná.</i>	बास देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Smell, <i>v. t.</i>	मस्काना <i>maskáná.</i>	सूंघना.
Smoke, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso.</i>	धूआं.
Snake, <i>n.</i>	तरास <i>tarás.</i>	सांप.
Snatch, <i>v.</i>	ऊमचाना <i>úmcháná.</i>	पकड़ना.
Sneeze, <i>n.</i>	सगुन <i>sagun.</i>	छींक.
Snore, <i>v.</i>	मुरीताना <i>murítáná.</i>	घुरीना.
So, <i>adv.</i>	ईहुन <i>ihun,</i> आहुन <i>áhun.</i> [<i>ichchor.</i>	यूं त्यों.
— much.	अचोर <i>achchor,</i> इचोर	उतना, इतना.
Soak, <i>v.</i>	नाहताना <i>náhtáná.</i>	भिगाना.
Soft, <i>adj.</i>	कोपे <i>kope.</i>	कोमल, चिकना.
Sole (of the foot)	तरुपांव <i>tarúpáñw.</i>	तलुआ.
Somebody, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore.</i>	कोई.
Son, <i>n.</i>	मरीं <i>marri.</i>	बेटा.
— -in-law, <i>n.</i>	सन्ने <i>sanne.</i>	भत्ता, दामाद.
—— on pro- bation.	लम्जना <i>lamjáná.</i>	जो दामाद होने की आशामें ठहल
——'s wife, <i>n.</i>	कोरियार <i>koriyár.</i>	बहू. [करता है.
Song, <i>n.</i>	पाटा <i>pátá.</i>	गीत.
Sour, <i>adj.</i>	कईताल <i>kaítál.</i>	कड़ुआ, खट्टा.
Sow, <i>v.</i> [<i>v.</i>	वीताना <i>witáná.</i>	बोना.
Space (to have)	पोड्डाना <i>podḍáná.</i>	समाना.
Spark, <i>n.</i>	बिराम <i>birám.</i>	चिंगारी.
Speak, <i>v.</i>	वन्कीना <i>wankíná.</i>	बोलना.
Spew, <i>v.</i>	कोक्कीना <i>kokkíná</i> उचरे कीआना <i>uchre kíáná</i>	छांट करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Spill, <i>v.</i>	पोंगीताना <i>ponḡitáná</i>	बहाना.
Spit, <i>v.</i>	तुखाना <i>tukháná.</i>	थूकना.
Spittle, <i>n.</i>	उच्चूल <i>uchchúl.</i>	थूक.
Split, <i>v. i.</i>	पैयाना <i>páiyáná.</i>	चिर जाना.
— <i>v. t.</i>	पैहताना <i>páihatáná.</i>	चीरना.
Spoon, <i>n.</i>	मुकुर <i>sukur.</i>	डवर, दखी.
Spread, <i>v.</i>	तार्सी सोझाना <i>társí</i> <i>síáná,</i> ओरसह- ताना <i>orsahtáná.</i>	बिछाना, फैलाना.
— out grain, <i>v.</i>	रीकाना <i>rikáná.</i>	अनाज फैलाना.
Squirrel, <i>n.</i>	चिडराल <i>chidrál.</i>	गिलहरी.
Stand, <i>v.</i>	निताना <i>nitáná.</i>	खड़ा होना.
— (make to) <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtá-</i> <i>ná.</i>	खड़ा करना.
Star, <i>n.</i>	जुनियां <i>juniyán,</i> मुकुम <i>sukum.</i>	तारे.
Steal, <i>v.</i>	कल्लीना <i>kallíná.</i>	चुराना.
Stem, <i>n.</i>	वुडूम <i>wudúm.</i>	डंठा, बोट.
Stick, <i>n.</i>	वड़िया <i>wariyá.</i>	छड़ी.
— <i>v. i.</i>	जिर्केसाना <i>jirksáná,</i> पचिहताना <i>pa-</i> <i>chihtáná.</i>	फस जाना.
Stink, <i>v.</i>	दैंगाना <i>dáingáná.</i>	दुर्गन्धी होना.
Stir, <i>v.</i>	दुर्साना <i>dursáná.</i>	सरकाना, मथना.
Stomach, <i>n.</i>	पीर <i>pír.</i>	पेट.
Stone, <i>n.</i>	टोंगी <i>ṭongí.</i>	पत्थर.

English.	Gondi.	Hindi.
Stones for cooking with, <i>n.</i>	सदोली <i>sadolí.</i>	चूल्हा.
Stool, <i>n.</i>	कुट्टुल <i>kuttul.</i>	पीढ़ी, माची.
Stoop, <i>v.</i>	मुसना <i>mursáná.</i>	भुक्ना.
Storm, <i>n.</i>	धूका <i>dhúká,</i> झकर <i>jhakar.</i>	आन्धी.
Story, <i>n.</i>	वेसेड़ी <i>weserí.</i>	कहानी.
Straw, <i>n.</i>	पीड़ी <i>pírí.</i>	पुआल, पैरा.
— a, <i>n.</i>	कोला <i>kolá.</i>	पुआल का एक
Strife, <i>n.</i>	कैजा <i>káijá.</i>	लड़ाई. [तिन्का.
Strike (a tent), <i>v.</i>	अरहताना <i>arahtáná.</i>	डेरा गिराना.
String, <i>n.</i>	नूल <i>núl.</i>	सूत.
Such, <i>pron., adj.</i>	ईताल <i>ítál.</i>	ऐसा.
Suck, <i>v.</i>	ऊतीना <i>útíná.</i>	चूसना.
Suddenly, <i>adv.</i>	बड़साने <i>barsáne.</i>	अचानक, एका एकी.
Suffer (only used with 'hunger and thirst'), <i>v.</i>	अस्साना <i>assáná.</i>	लगन (प्यास या भूख).
Sun, <i>n.</i>	सूरियाल <i>súriyál.</i>	सूरज.
Sunshine, <i>n.</i>	अद्दी <i>addí.</i>	धूप.
Surely, <i>adv.</i>	मुकुर <i>mukur.</i>	निहसंदेह.
Swallow, <i>v.</i>	रोपाना <i>ropáná.</i>	निगलना.
Sweep, <i>v.</i> [<i>adj.</i>	सैयाना <i>sáiyáná.</i>	काड़ना.
Sweet-smelling,	माहकार <i>máhkár.</i>	सुगन्ध.
Swell, <i>v.</i>	तोईयाना <i>toiyáná.</i>	फूल जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Tail, <i>n.</i>	तोकार <i>tokár.</i>	पंछ.
Take, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
— away, <i>v.</i>	वोईना <i>woíná.</i>	ले जाना.
— out, <i>v.</i>	तन्दाना <i>tandáná.</i>	निकालना.
Tall, <i>adj.</i>	ढोंगल <i>dhongal.</i>	लम्बा, ऊँचा.
Tamarind tree (<i>Tamarindus</i> <i>Indica</i>), <i>n.</i>	सित्ता <i>sittá,</i> छित्ता <i>chhittá.</i>	इमली.
Tank, <i>n.</i>	बोड्डी <i>boddí.</i>	तलाव, ताल.
Taste, <i>v.</i>	वण्डीना <i>wandíná.</i>	चीखना.
Teach, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i> <i>ná,</i> केंचहताना <i>kenchahtáná.</i>	सिखाना, सुनाना.
Teak tree (<i>Tecto-</i> <i>na grandis</i>), <i>n.</i>	टेका <i>teká.</i>	सागून.
Tear (rent), <i>n.</i>	काड़ेहक <i>kárehak.</i>	चिर.
Tear, <i>v.</i>	सरहताना <i>sarrahtá-</i>	चीरना, फाड़ना.
Teat, <i>n.</i>	अड़ील <i>aríl.</i> [<i>ná.</i>	थन.
Ten (number).	पद <i>pad.</i>	दस.
Tender, <i>adj.</i>	कनरो <i>kanaro.</i>	कोमल.
Tendu tree (<i>Diospyros</i> [<i>n.</i> <i>Melanoxydon</i>])	तुमरी <i>tumarí.</i>	अबनूस.
That, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (नपुनसक लिंग)
Thatch, <i>v.</i>	वेसाना <i>wesáná.</i>	छाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Thatcher, <i>n.</i>	वेसे <i>wese.</i>	छानेवाला.
Thee, <i>pron.</i>	नीकुन <i>níkun.</i>	तुम्हको.
Their, <i>pron.</i>	ओर्केना <i>orkná.</i>	उनका.
Then, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske.</i>	तब.
Thence.	हुन्दाल <i>hundál.</i>	वहां से.
There, <i>adv.</i>	अग्गा <i>aggá.</i>	वहां.
Therefore, <i>adv.</i>	इदेन लाने <i>iden láne.</i>	इस लिये.
They, <i>pron.</i>	ओर्के <i>ork.</i>	वे. [बन.
Thicket, <i>n.</i>	पतेरा <i>paterá.</i>	गन्धिन जंगल, या
Thief, <i>n.</i>	कल्ले <i>kalle,</i> कल्वाल <i>kalwál.</i>	चोर.
Thigh, <i>n.</i>	करकी <i>karkí.</i>	जांघ.
Thirst, <i>n.</i>	येत्क <i>yetk.</i> [<i>assáná.</i>	प्यास.
—— <i>v.</i>	येत्क अस्साना <i>yetk</i>	प्यासा होना.
This, <i>pron.</i>	एर <i>er,</i> इद <i>id.</i>	यह.
Thistle, <i>n.</i>	कटाइन <i>kaṭáin.</i>	भट्टाईया.
Thither, <i>adv.</i>	हक्के <i>hakke.</i>	उधर.
Those, <i>pron.</i>	औ <i>ou.</i>	वे.
Thou, <i>pron.</i>	इम्मा <i>immá.</i>	तू.
Thread, <i>v.</i>	काचाना <i>kácháná.</i>	गूथना.
Three (number)	मूण्ड <i>múṇḍ.</i>	तीन.
Thresh, <i>v.</i> [<i>n.</i>	विस्सीना <i>wissíná.</i>	गाहना.
Threshing-floor	कड़ा <i>kará.</i> [<i>ghuṭkí.</i>	खलिहान.
Throat, <i>n.</i>	वरेर <i>warer,</i> घुटकी	गला.
Tile (broken), <i>n.</i>	पिड़क <i>pirak,</i> पिक्का	टूटा हुआ खपड़ा.
Tilli-grain(milt) [<i>n.</i>	नूंग <i>núṅg.</i> [<i>pinká.</i>	तिन्नी.

English.	Gondi.	Hindi.
Tired (to be), <i>v.</i>	दोरीना <i>doríná.</i>	थक जाना.
Tire another (to)	दोरसहताना <i>dorsah-</i>	थकाना.
To-day, <i>n.</i> [<i>v.</i>	नेर <i>ner.</i> [<i>táná.</i>	आज.
Token, <i>n.</i>	ठोंका <i>thonká.</i>	सैन, चिन्ह.
Tongue, <i>n.</i>	वन्जेर <i>wanjer.</i>	जीभ.
Tooth, <i>n.</i>	पल <i>pal.</i>	दांत.
Torch, <i>n.</i>	सूर <i>súr.</i>	डामर.
Touch, <i>v. t.</i>	इट्टाना <i>ittáná.</i>	छूना.
Tread, <i>v. t.</i>	जारीना <i>járiná.</i>	रौंदना.
Tree, <i>n.</i>	मरा <i>mará.</i>	पेड़.
Tremble, <i>v.</i>	कसंगीना <i>kasangíná,</i> कसंगिताना <i>ka-</i> <i>sangitáná.</i>	कांपना, थरथराना.
Tribes, <i>n.</i>	पारी <i>pári.</i>	गोत्र.
Trouble, <i>v.</i>	विट्टे कीझाना <i>witté</i>	दुख देना.
Trough, <i>n.</i> [<i>n.</i>	डोंगा <i>dongá.</i> [<i>kiáná.</i>	डोंगा, डोंगी. [नल.
Tube in oil-press	पिटला <i>pitlá.</i>	तेल निचोड़ने का
Turmeric, <i>n.</i>	कमका <i>kamká.</i>	हलदी.
Turn, <i>v. i.</i>	वलीताना <i>walitáná.</i>	घूमना.
— <i>v. t.</i>	तिरहताना <i>tirahtáná</i>	घुमाना.
— back, <i>v. t.</i>	मल्लहताना <i>mallahtá-</i>	लौटाना.
Twin, <i>n.</i>	येमाल <i>yemál.</i> [<i>ná.</i>	यमक, यमल.
Two, <i>num.</i>	रगड़ <i>ragḍ.</i>	दो.
Umbrella (of leaves), <i>n.</i>	कालो <i>kálo.</i>	पत्तों का छाता.

English.	Gondi.	Hindi.
Umbrella (ordinary, <i>n.</i>)	छानी <i>chhání.</i>	छाता.
Upon, <i>prep.</i>	परों <i>parron.</i>	पर.
Urine, <i>n.</i>	नकुल <i>narkul.</i>	मूत, मूत्र.
Us, <i>pron.</i>	माकुन <i>mákun.</i>	हमको.
Vegetable, <i>n.</i>	कुसरी <i>kuerí.</i>	तरकारी, साग.
— (cooked), <i>n.</i>	चकना <i>chakná.</i>	पकी हुई तरकारी.
Vein, <i>n.</i>	चीरा <i>chirá.</i>	नाड़ी.
Verandah, <i>n.</i>	परछी <i>parchhí.</i>	परछी.
Vetch, <i>n.</i>	पुरपुल <i>purpul.</i>	उद्दी.
Village, <i>n.</i>	नार <i>nár.</i>	गांव.
Virago, <i>n.</i>	डोंड़हरे <i>donrhare.</i>	लड़ांकी.
Voice, <i>n.</i>	लेंग <i>leng.</i>	शब्द.
Waist, <i>n.</i> [<i>n.</i>	नन्नी <i>nanní.</i>	कमर.
— cloth (men's)	गांडाल <i>gándál.</i>	धोती.
— — (women's)	आचुल <i>áchul.</i>	साड़ी.
Wait, <i>v.</i> [<i>n.</i>	पोसाना <i>posáná.</i>	ठहरना.
Walk, <i>v.</i>	ताकाना <i>tákáná.</i>	चलना.
— (cause to), <i>v.</i>	ताकसहताना <i>táksah-táná.</i> [<i>kiáná.</i>	चलाना.
— (slowly), <i>v.</i>	गोस्ली कीआना <i>goslí</i>	धीरे चलना.
Wander, <i>v.</i>	तिड़िताना <i>tiritáná.</i>	घूमना.
Warm, <i>adj.</i> [<i>v.</i>	कास्ताल <i>kástál.</i>	गरम.
—— (oneself),	आराना <i>aráná.</i>	तापना.

English.	Gondi.	Hindi.
Wash, <i>v.</i>	नुरीना <i>nurráná</i> , नुर्सी येना <i>nursí</i> <i>yená</i> . [<i>tatáná</i> .	धोना.
— (clothes), <i>v.</i>	सुकसी तताना <i>suksí</i>	कपड़े धोके लेझाना.
Watch, <i>v. t.</i>	केपाना <i>kepáná</i> .	रखाना.
Water, <i>n.</i>	येर <i>yer</i> .	पानी.
Wax (of ear), <i>n.</i>	कोरंगेड <i>koranged</i> .	कान का खूंट.
Way, <i>n.</i>	सरी <i>sarí</i> .	राह, मार्ग.
We, <i>pron.</i>	मम्माट <i>mammát</i> , मम्माड़ <i>mammár</i> .	हम.
Weak, <i>adj.</i> [<i>v.</i>	सीरतोर <i>sírtor</i> .	दुर्बल.
Weave together	किच्चाना <i>kichcháná</i> .	गूथके बनाना.
Web, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso</i> .	जाला.
Wedding, <i>n.</i>	मड़मीं <i>marímín</i> .	बिवाह.
Weep, <i>v.</i>	अड़ाना <i>aráná</i> .	रोना.
Weevil, <i>n.</i> [<i>adj.</i>	नूसी <i>núsí</i> .	घुन.
Well (of health),	नहना <i>nahaná</i> .	अच्छी तरह से, अच्छा
Wet, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál</i> .	गीला.
— (to be), <i>v.</i>	नांदाना <i>nándáná</i> .	भीगना.
What? <i>pron.</i>	बाल <i>bál</i> .	क्या.
When, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske</i> .	जब.
When? <i>adv.</i>	बस्के <i>baske</i> .	कब.
Whence? <i>adv.</i>	बग्गाहड़ा <i>baggáhará</i> , बग्गाटाल <i>baggá-</i>	कहां से.
Where? <i>adv.</i>	बग्गा <i>baggá</i> . [<i>tál</i> .	कहां.
Wherever, <i>adv.</i>	बगने <i>bagane</i> .	जहां कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Whiskers, <i>n.</i>	कट्टे <i>katte</i> .	गाल मौँछा.
Whistle, <i>n.</i>	सीसरी <i>sísarí</i> .	सीती.
White, <i>adj.</i>	पण्डरी <i>panṇarí</i> , उजरो <i>ujaro</i> .	उजला.
Whitewash, <i>n.</i>	चुई <i>chuí</i> .	चूना.
Whither? <i>adv.</i>	बेक <i>bek</i> , बिक्के <i>bikke</i> .	किधर.
Who? <i>pron.</i>	बोर <i>bor</i> .	कौन.
Whom? <i>pron.</i>	बोन <i>bon</i> .	किसको.
Why? <i>adv.</i>	बारी <i>bárí</i> .	क्यों.
Wife, <i>n.</i>	माइजू <i>máijú</i> .	पतनी.
— 's brother,	सेरैन्दू <i>serrandú</i> .	साला.
Wild, <i>adj.</i> [<i>n.</i>	खेड़ा <i>kherá</i> .	वनैला, जंगली.
Wind, <i>n.</i>	वरी <i>warí</i> .	हवा.
Winnow, <i>v.</i>	तुरेहताना <i>turehtáná</i> .	उसाना.
Wine, <i>n.</i>	दारंगा <i>dáraṅgá</i> , कल <i>kal</i> .	मदिरा. ६
Wipe, <i>v.</i>	उस्माना <i>usmáná</i> .	पोंछना.
Wish, <i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná</i> .	चाहना.
Within, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá</i> .	भीतर.
Wolf, <i>n.</i>	बोधाल <i>bodhál</i> .	भेड़िया, हुंड़ार.
Woman, <i>n.</i>	आर <i>ár</i> .	स्त्री.
— who forces a man to take her to wife.	सैवारी <i>sáiwárí</i> .	जो पुरुष के घर में ब्याह करने को घुस जाती है.
— 's female friend.	सांगो <i>sángo</i> .	सखी.

English.	Gondi.	Hindi.
Wood, <i>n.</i>	कटिया <i>kaṭiyá.</i>	लकड़ी.
World(upper), <i>n.</i>	जामू दीप <i>jámu díp.</i>	परलोक.
—— (this), <i>n.</i>	सिंगार दीप <i>singár díp.</i>	इसलोक.
—— (lower), <i>n.</i>	अलोप दीप <i>alop díp.</i>	पाताल.
Worm, <i>n.</i>	पुड़ी <i>purí.</i>	कीड़ा.
Worship (in, to bury eggs)	डाबुर जीसहताना <i>dá-bur jísah táná.</i>	पूजा में अंडों को गाड़ देना.
Wound, <i>n.</i>	करम <i>karam.</i>	घांव.
Wrist, <i>n.</i>	मुरुआ <i>muruá.</i>	कलाई, गट्टा.
Yawn, <i>n.</i>	वही <i>wahí.</i>	जमहाई.
Years, <i>n.</i>	वरसां <i>warsán.</i>	वरसां.
Year (this), <i>n.</i>	येड़ <i>yenr.</i>	आसों.
—— (last), <i>n.</i>	नीरे <i>níre.</i>	उस वरस.
Yes, <i>adv.</i>	इंगे <i>inge.</i>	हां.
Yesterday, <i>n.</i>	निन्ने <i>ninne.</i>	कल.
You, <i>pron.</i>	इम्माट <i>immát</i> , इम्माड़ <i>immár.</i>	तुम.
Young (of animals), <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	बच्चा.
—— (man), <i>n.</i>	रप्पोड़ <i>rappor.</i>	जवान.
Your, <i>pron.</i>	मीवोर <i>míwor</i> , मीवा <i>míwá.</i>	तुम्हारा, तुम्हारी.

EXAMPLES OF SHORT GONDI SENTENCES.

बोर बारी किलीतातोर *bor bári kilitátor*. Who is calling out? and why?

बारां इम्मा इदेन वहता पोरीतोनी *bárán immá iden wahtá porítóni*. Are you able to explain this?

नाकुन कूर कूसनाके इग्गाहड़ा हन्दाले आयाल *nákun kúr kúsnáke iggáhará handále áyál*. I must start from here at cock-crow.

केंछी ईराड़ *kenchhi irrár*. Listen attentively.

नर्का कुड़ो ते पुलियाल बाहुन किलीन्द इम्माड़ केंजतीड़ धों हिल्ले *narká kuro te puliyál bahun kilínd immár kenj-tír dhoṇ hille*. How the tiger was calling out at night in the hill! did you hear or not?

कोपा ना नेदे वल्ले वियार पिरता ओर अहताले वोसहतानुर *kopá ná nede walle wiyár pirtá or ahtále wo-sahtánur*. In Kopá's field much rubbish has sprung up, he is going to take men to root it up.

फागू इसारी रोते हिल्लेन्दुर ओर ओन मिरहक्सोरे हत्तुर *Phágú isárí rote hillendur or on mirahksore hattur*. Phagu is not now in the house, he has gone to look for him.

पोइना इग्गा सैवारी नेंगता अनि तिन्नाके कमका दोस्ता *poiná iggá sáiwári nengtá ani tinnáke kamká dostá.*

A would-be wife has made her way into the head-man's house, and after eating has thrown turmeric on him.

पेड़गाल करसनाके अरसी हत्तुर *pergál karasnáke arsi hattur.* The boy playing has fallen down.

नोकुन तव्वीता थों हिह्ले *níkun tawwítá dhoṇ hille.* Can you see or not?

चरु ते येर तोरसेना *charú te yer torsená.* Pour (me) out water from the brass vessel.

धनिया तुन नुरसी नच्छुम *dhaniyá tun nursí nachchhum.* Clean out the plate.

नन्ना वेसीले ज़ारी कुइयाका *nanná wesíle jári kuiyáká.* I will cut grass for thatching.

विच्छोके हन किलीसी तरा *wichchhoke han kilísí tará.* Run and call him here.

नवरियाल डाबुर जीसहताले वासी मत्तोर *Nawariyál dābur jisah tále wásí mattor.* Nawariyál had come to bury eggs (in poojah).

ओना येटी नत्तता *oná yetí natt'tá.* His goat has borne a young one.

निच्छी मन सांगो नन्ना सोई येत्कुन वायितोना, निलतोना *nichchhi man sāngo nanná soí yetkun wayi-toná, niltoná.* Wait a moment, friend, I too am coming to fill water. (Answer) I am waiting.

सरापी येच्छीकुन रच्चा ऊसुम *sarápi yechchhíkun rachchá úsum*. Bring cow-dung and plaster the court-yard.

सवोटे छूछू नेंगता तान टंडसुम *sawoṭe chhúchhú nengtá tán tanṛsum*. A musk-rat has got among the salt, take it out.

नावा वानाके इम्मा पोसा *náwá wánaḱe immá posá*. Wait till I come.

सरपूहक करीले हन्जी मत्तोरम *sarpúhk karíle hanjī mat-toram*. We had gone to put on our shoes.

सरदे हन्नाके ओर मुलोल छौवा पन्तुर *sarde hannáḱe or mulol chhouwá pantur*. Going along the road he found a young hare.

टाली पाल ऊहतानुर *ṭáli pál úhtánur*. He will give (you) to drink cow's milk.

जावा वैसीत उन्नेक वायोरे *jáwá wáisít unnek wáyore*. The *penjh* is cooked, (but) those to drink it have not come.

नावा ननतुन बाल आता *náwá nantun bál átá*. What has happened to my loins?

ओर कत्तुर नन्ना कोठी ओहची कहची सीतान बाहे आयी नन्ना पुन्नोन *or kattur nanná koṭhí ohchí kahchí sítán báhe áyí nanná punnon*. He said, I have burst the granaries and measured (the grain); whatever be wrong, I know nothing of it.

पिटला ते नूंगनी टंडतुर *piṭlá te nūngní tanṛtur*. He has taken the tilli-oil from the oil-stick.

अग्गाहडा तल्हकदान बाल किएना *aggáhará talhk'dán bál kiená*. I asked for it from there, what else could I do.

पोइना इग्गा कोषतार वातां *poiná iggá koshtár wátán*. Hindu women have come to the head-man's house.

कोइताह्क कल उन्जीकुन येदानूं *koitáhk kal unjikun yen-dánún*. Gond women drinking wine will dance.

नीवा इद परोल बोर वीसतुर *níwá id parol bor wístur*. Who gave you this name?

कलवाल नारी कलसी वोतुर *kalwál nárí kalsí wotur*. A thief yesterday, stealing, carried (it) off.

पही येटींना रोपा मेहताता *paddí yetínná ropá mehtátá*. A pig is feeding among the goats.

कोपाले भांडी उघे कालतोर *kopál bhánrí ughe káltor*. The herdsman is collecting his dues.

नाल्क धियां आतुं ओन अर्की बैता *nálk dhiyán átun on arkí báitá*. He has had fever for four days.

ओना कन तेदतुं *oná kan tedtún*. His eyes are inflamed.

इम्मा कर्ह मिन्नी सायिमा *immá karrú minne sáyimá*. Do not die of hunger.

ओन येत्क अस्ता *on yetk astá*. He is thirsty.

नावा पिर नोयुन्द *náwá pir noyund*. My stomach was aching.

ओर विच्छोरे बयाल ते मोड़ सीतुर *or wichchhore bayál te mír sítur*. Running he fell down in the hemp.

अरमी दामनी तुन उरहचीकुनं डैसाल *armí dāmní tun ur-rahchíkun dáisál.* The buffalo breaking its rope will run away.

पाल पीरा कासहची ईरा *pál pírá kásahchí irrá.* Milk the cow, and warm and put away the milk.

नन्ना मीकुन वहतातोना इस्सुर ईताल बप्पोरे केमाड़ *nanná míkun wahtátoná issur ítál bappore kemár.* I am explaining (it) to you, so never do so again.

इद आयि पोरीताता पे अद हिल्ले आयि परो *id áyi porítátá pe ad hille áyi paro.* This is possible, but that is not possible.

नाटे मन्मा *náte manmá.* Don't remain in the village.

इम्मा बोनी आन्दी *immá boní ándí.* Who are you? or, Where are you from?

बग्गाटोर कोसुर मी नाटे वान्दुर *baggátor kosur mí náte wándur.* From what place were the Hindus who came into your village.

पिरै अराता *pirr arátá.* Rain falls.

गाज मिरसीलता *gáj mirsíltá.* Lightning is flashing.

माव्क नांदीतां *máwk nándítán.* The deer are getting wet.

बोर वहेर *bor waher.* Who could tell.

पिंडी नोरा *piṇḍí norá.* Grind the wheat.

सारी सुरा *sárí surrá.* Bake the bread.

वलीना वलीनाके नन्ना दोरसी हत्तान *walíná walínáke nanná dorsí hattán.* Going about hither and thither, I got tired.

दिकड़ी तारा *dikarí tará*. Spread the clothes.

ओर बस्के आतुर *or baske átur*. When was he born?

अद अवेटे हिल्ले पोहो *ad aweṭe hille poddo*. There was no room for it in that.

ओरून पाटा वारीले बोर करहतुर *orún páṭá wárilē bor karrahtur*. Who taught them to sing songs?

बाहे आयेर नन्ना हनेना *báhe áyer nanná hanená*. I go whatever happens.

नीकुन बाल आता अद कियातोनी इद हिल्ले केवी *níkun bál átá ad kiyátoní id hille kewí*. What has come to you! you do that and don't do this.

नेना लेंग इग्गाहडा केच्छी अर्राता *oná leng iggáhará keṇchchhí arrátá*. His voice makes itself heard from here.

नन्ना वासी अवहन्दान *nanná wosí awahandán*. I took (it) away and conveyed (it) there.

वल्ले नर्का आसीत *walle narká ásít*. Many nights have passed.

इंगा कूरकी वायिताता *ingá kúrkí wáyitátá*. Now sleep is coming (over him).

हन्ते सुन्जा *hante sunjá*. Go and sleep.

अहेनोर मोइदो तान पोहची सीतुर *addenor moido tán poh-chí sítur*. Her husband has deserted her.

कोरियार मियार रन्डे कीन्दू *koriyár miyár ranḍe kíndún*. The daughter-in-law and daughter both did (it).

कुर कूसीता *kur kúsítá*. The cock crows.

नै मुहचीता *nái muhchítá*. The dog barks.

- मल येदीता *mal yedintá*. The peacock dances.
 गाढो अट्टीता *gáto attítá*. She cooks the rice.
 येर निहताता *yer nihtátá*. She draws water.
 दिक्की सरीता *dikrī sarrátá*. The cloth is rending.
 मूर बोत्तीता *súr bottítá*. The torch is burning.
 पीनी अस्सीता *píní assítá*. It is cold.
 अही तरीता *addí tarrátá*. It is hot.
 मम्माट आरतम *mammát ártam*. We have warmed ourselves.
 इम्माड़ आरन्दीड़ *immár árandír*. You were warming yourselves.
 सेनाल लकन्दा वातुर दोरतुर आतेके इंगा ओर रोमीतोर ~~se-ná-l~~
lakandá wátur dortur áteke ingá or romítor.
 The old man came from far, he is wearied with coming, now he is resting.
 ओर तनवा येटीन ममदुर साधु तेन राण रुपयान्क ऐतुर ~~or tan-~~
wá yetín mamdur sádhu ten raṇṇ rupayánk yetur. He was selling his goat, the devotee got it for two rupees.
 नन्ना कुड़ो ते कटियां नर्कीले दाका अनि पाउर आकी ततका
nanná kuro te kaṭiyān narkīle dáká ani páur ákí tatká. I am going to the hill to cut wood and to bring mahulain leaves.
 नीवा कुर्क मेस्क दोस्ता मूण्ड मेस नाकुन सीसहचुम *níwá kurk*
mesk dostá mūṇḍ mes nákun sísahchum. Your fowl has laid eggs, give me three eggs.
 कुरवी पोंगीता *kurwí pongítá*. The pitcher leaks.

नावा कोरका वराता *náwá korká warátá*. My cattle-shed leaks.

बोनई किलीसी तरा वेली सानुर *bonai kilisi tará wesi sánur*. Fetch someone to thatch it.

ओर जारी लक्कीले हन्जी मत्तोर *or jári lakkile hanji mat-tor*. He was going to count grass (bundles).

नन्ना केपीले हन्दातोना *nanná kepile handátoná*. I am going to watch (my field).

जावा उन्डाले डोप्पा अनि गाटो तिन्दाले कूनी किच्चाड़ *jáwá undále doppá ani gáto tindále kúni kichchár*. Make a small plate of leaves for drinking *penjh* and a large one for eating rice.

नेदे वीतीर्ले पुरपुल कहची वोयाकी *nede wítile purpul kahchí woyáki*. Measure out *urda* and take it for sowing in the field.

हूडसोके मन *húrsoke man*. Keep on the look-out.

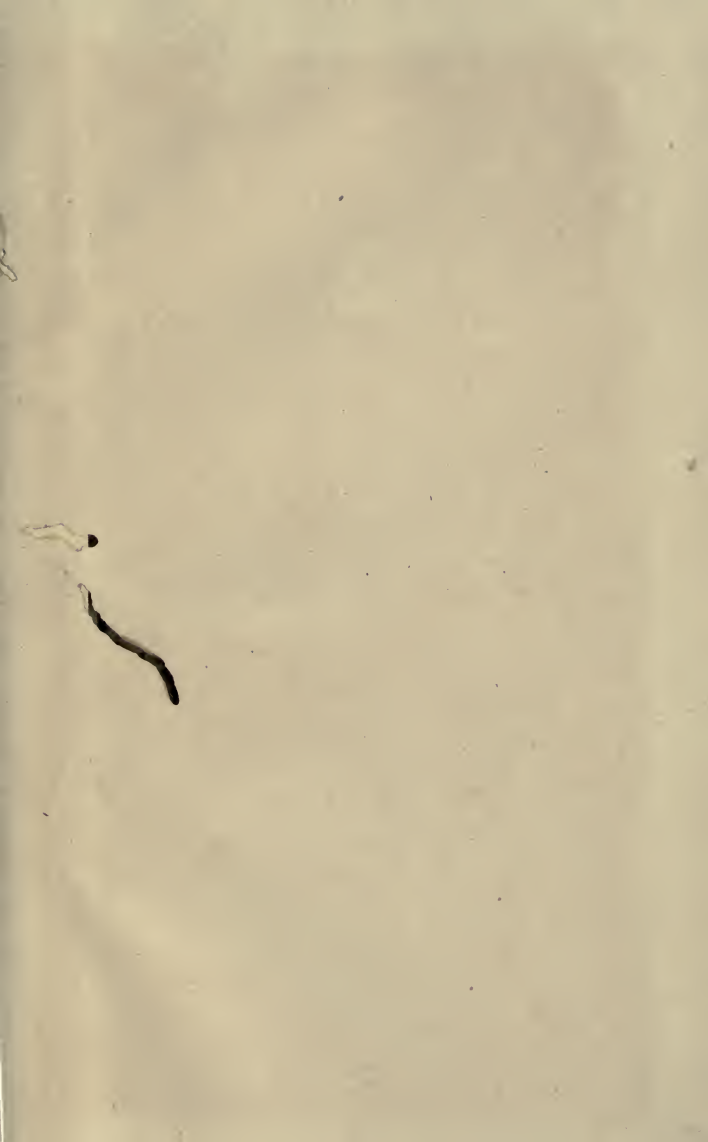
मीन्क बैयाले ओर कट्टा दोहन्दुर पे दोहनाके ओरसीत *mínk báiyále or kattá dohandur pe dohanáke orsít*. He was fastening together a frame-work for catching fish, but in doing it it broke.

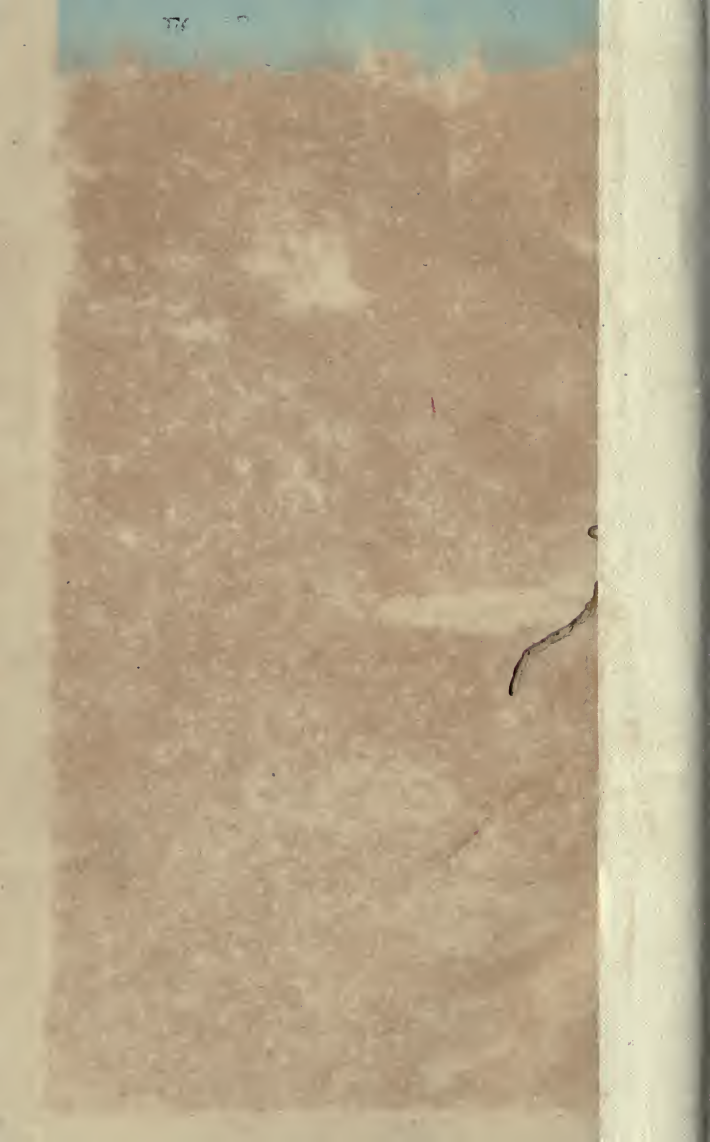
तला तर्गता रैगत हिल्ले *talá targtá ráigt hille*. My head pains me, it does not get better.

हिल्ले नहनई अर्की बैयुन *hille nahanaí arki báiyun*. I am not well, I had fever.

नेर नारी पिरै जिआर *ner nári pirr jiár*. To-day or to-morrow rain will fall.

2H
12-75

YB 80436

BENJ. F. GRAVELY
P. O. BOX 209
MARTINSVILLE, VIRGINIA, U.S.A.

